

MITÄ AIOT TEHDÄ, KUN YHTEISKUNTA ROMAHTAA?
TULEVAISUUSDISKURSSIT YLEN KOLUMNEISSA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2023

Essi Luukkonen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkielman aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2. Tutkielman aineisto	2
1.3. Aiempi tutkimus	3
2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS	4
2.1. Diskurssin määritelmä	4
2.2. Teoreettiset lähtökohdat	5
2.3. Sisällönanalyysi	6
2.4. Kriittinen diskurssianalyysi	7
3. ANALYYSI	9
3.1. Yhteinen tulevaisuus -diskurssi	10
3.2. Edistysdiskurssi	13
3.3. Tuntematon tulevaisuus -diskurssi	16
3.4. Epätoivodiskurssi	19
3.5. Spekulaatiodiskurssi	24
3.6. Arvot ja asenteet -diskurssi	26
3.7. Hyvä tulevaisuus -diskurssi	29
4. PÄÄTÄNTÖ	31
LÄHTEET JA LYHENTEET	35
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkielman aihe ja tutkimuskysymykset

Tutkin kandidaatintutkielmassani, millaisia tulevaisuusdiskursseja aktivoituu tulevaisuutta käsittelevissä Yleisradion (Yle) kolumneissa. Tutkin kriittistä diskurssianalyysia ja sisällönanalyysia käyttäen, millaisen kuvan vuosien 2017–2022 tulevaisuudesta julkisen palvelun tuottajana toimiva Yle mielipidekirjoituksillaan antaa. Selvitän, millaisilla kielellisillä keinoilla tulevaisuutta merkityksellistetään.

Ihmisten toiminta on usein jollain tavalla kytköksissä tulevaisuuteen. Esimerkiksi opiskelu ja työnteko ovat monelle keino varmistaa mahdollisimman hyvä ja vakaa tulevaisuus. Samaan aikaan tulevaisuus näyttäytyy mysteerinä, josta on loppujen lopuksi vaikea sanoa varmaksi mitään. Erityisesti viime vuosien ajan ihmiskunnan kohtalon pohtiminen on noussut esille mediassa ja kansalaisten keskusteluissa. Ilmastokriisi, maailmanlaajuisen pandemia ja sodankäynti Euroopassa vaikuttavat väistämättä tämän päivän suomalaisen käsityksiin tulevaisuudesta.

Rakennamme maailmankuvaamme ottamalla vaikutteita median käsittelemistä ajatuksista ja ilmiöistä. Tämän vuoksi on merkityksellistä tutkia, miten mediassa puhutaan ihmisille olennaisesta asiasta, tulevaisuudesta. Joukkotiedotusvälineillä on suuri voima; ne pystyvät vaikuttamaan tietoon, uskomuksiin, arvoihin, sosiaalisiin suhteisiin ja sosiaalisiin identiteetteihin. Tiedotusvälineiden käyttämä kieli on siinä keskeisessä asemassa. (Fairclough 1997: 10.) Pietikäisen (2000: 191) tavoin näen kielen poliittisena areenana, joka merkityksellistää ja tuo esiin yhteiskunnallisia tapahtumia ja toimijoita.

Valitsin tutkielmani aineistoksi Ylen kolumnit, koska suomalaisista medioista erityisesti Yle on osa monien ihmisten päivittäistä elämää. Tänä vuonna julkaistun *Digital News Report* -tutkimuksen (Reuters Institute 2022) mukaan suomalaiset luottavat uutisia lukiessaan eniten Yleen. Ylen painoarvoa yhteiskunnallisessa keskustelussa lisäävät myös sille laissa määritellyt tehtävät. Näitä tehtäviä ovat muun muassa monipuolisten tietojen, mielipiteiden, keskustelujen ja vuorovaikutustilanteiden tarjoaminen. Ohjelmatuotannossa tulee huomioida sivistys- ja tasa-arvonäkökohdat, tarjota mahdollisuus oppimiseen

ja itsensä kehittämiseen sekä vaalia suomalaista kulttuuriperintöä, mutta myös edistää kulttuurista vuorovaikutusta. (Finlex 2022.)

Tutkimuskysymyksiä olen asettanut kaksi:

1. Millaisia tulevaisuusdiskursseja Yleisradion kolumneissa aktivoituu ja millaiset kielelliset piirteet niitä aktivoivat?
2. Minkälaista tulevaisuudenkuvaa Yleisradion kolumnit rakentavat?

1.2. Tutkielman aineisto

Aineistoni koostuu 28:stä Ylen verkkosivuilla julkaistuista kolumnista, joissa käsitellään tavalla tai toisella tulevaisuutta. Kaikki aineistoni kolumnit löytyivät 1.11.2022 Ylen verkkosivuilta haulla ”kolumnit tulevaisuus”. Tarkastelun kohteena olevat kolumnit on julkaistu vuosina 2017-2022. Valitsin aineistoksi mahdollisimman tuoreita tekstejä, koska haluan painottaa tutkielmassani nykyajan tulevaisuudenkuvaa. (Ks. liite 1.)

Kuutin (2012: 87) määritelmän mukaan kolumni on ”journalistin tai toimituksen ulkopuolisen henkilön (avustussuhteessa toimivan kolumnikirjoittajan, jonkin alan asiantuntijan tai vastaavan) usein persoonallinen kannanotto johonkin (yhteiskunnalliseen) asiaan”. Tutkielmassani mukana olevien kolumnien kirjoittajina toimivat useat Ylen ulkopuoliset tekijät. Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettisten ohjeiden mukaan Ylen toiminta perustuu riippumattomuuteen, puolueettomuuteen ja luotettavuuteen. Tämän vuoksi Ylen omat toimittajat eivät käytä kolumneja oman mielipiteensä esiintuomiseen. (Yle 2022.) Kirjoittajissa on useiden eri alojen ammattilaisia, mikä lisää käsiteltävien aiheiden uskottavuutta ja monimuotoisuutta. Kolumneja ovat kirjoittaneet konfliktinratkaisun ammattilainen, tulevaisuudentutkija, aivotutkija, ympäristöfilosofian dosentti, kyber turvallisuuden professori, kosmologian professori ja opettajat. Mukana on myös toimittajia ja kirjailijoita.

Ylen tekstimuotoisia kolumneja on mahdollista myös kuunnella. Eduskunta hyväksyi 1.3.2022 Yleisradiota koskevan lakimuutoksen, jonka jälkeen Yleisradion julkaisemien tekstisisältöjen tulee muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta liittyä liikkuvaa kuvaa tai

ääntä sisältävään julkaisuun. Näin Yleisradion toiminta täyttää paremmin EU:n valtioneuvoston päätöksen periaatteet. (Eduskunta 2022.)

1.3. Aiempi tutkimus

Yleisradion julkaisemien mediatekstien asenteista on tehty aikaisempaa tutkimusta nimittäin kriittistä diskurssianalyysia soveltaen. Salla Kajanmaa (2021) on tutkinut maisterintutkielmassaan Helsingin Sanomien ja Yleisradion kolumnien tasa-arvodiskursseja. Ylen tuottamia tekstejä on hyödyntänyt myös Julia Ross (2022) tarkastelemalla Yle Uutisten uutisartikkeleita vuodelta 2021. Ross nostaa kandidaatintutkielmassaan artikkeleista esiin eriarvoisuusdiskursseja maailmanlaajuisen pandemian aikana.

Aiempaa tutkimusta median välittämästä tulevaisuuskuvasta on jo jonkin verran. Henri Muotka (2019) on tutkinut sosiaalityön tulevaisuutta hyvinvointipalvelujen erikoisalan lopputyössänsä. Muotka käyttää aineistona vuosien 2005–2018 Janus-lehtien pääkirjoituksia. Ville Kumpu (2016) on tutkinut väitöskirjassaan tulevaisuuden kuvittelemista Helsingin Sanomien uutisissa ja pääkirjoituksissa, jotka käsittelevät suomalaisen maatalouspolitiikan avainhetkiä ja YK:n ilmastokokouksia. Myös Kumpu hyödyntää tutkimuksessaan diskurssin teoriaa ja kriittistä diskurssianalyysia. Edellä mainituista tutkimuksista poiketen oma tutkielmani kohdistuu teksteihin, jotka käsittelevät tulevaisuutta erilaisista lähtökohdista. Tutkin, millaisia ovat koko ihmiskuntamme tulevaisuudennäkymät vuosina 2017–2022.

2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS

2.1. Diskurssin määritelmä

Diskurssintutkimusta harjoitetaan useilla tieteenaloilla, minkä vuoksi *diskurssi* käsitteenä on monimerkityksinen ja dynaaminen. Diskurssi määritellään esimerkiksi tunnistettavaksi tavaksi käyttää kieltä tietynlaisessa sosiaalisessa tilanteessa. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 27–28.) Selvitän kolumnien luomia merkityksiä, joten määrittelen diskurssit tutkielmassani Pietikäisen ja Mäntynen tavoin vakiintuneiksi merkityksellistämisen käytänteiksi. Nojaudun myös Foucault ’laiseen näkökulmaan, jonka mukaan diskurssit ovat merkitysjärjestelmien lisäksi vallankäytön mekanismeja (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 33). Diskursseilla on valta nimetä, kategorisoida ja rakentaa suhteita ja hierarkioita sekä tarjota tiettyjä näkökulmia ja uudistaa vanhoja. Ne voivat nostaa esiin, mutta toisaalta jättää sivuun maailman ilmiöitä ja ihmisiä. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 76.) Aineistossani eniten aktivoituvat tulevaisuuskurssit saavat mediassa eniten tilaa, mikä vahvistaa niiden ääntä koko yhteiskunnassa.

Diskurssilla on viitattu kielenkäytön laajaan merkitykseen, kun taas *tekstillä* viitataan sen lingvistiseen realisoitumiseen eli puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen (Pietikäinen 2000: 192). Tutkin kolumnien kirjoitettua tekstiä löytääkseni laajoja kielenkäytön tapoja eli diskursseja, joilla tulevaisuus tuodaan esille. Diskurssit voivat tuoda aineistoni kolumneista esille sellaisia ajattelemisen tapoja, jotka eivät näy niissä konkreettisesti tai selkeästi.

Diskurssit ovat tutkijan tulkinnan tuloksia, joten merkityssystemien analyysissä ei ole kyse tekstin mekaanisesta kirjaamisesta vaan tutkijan ja aineiston väliseen vuoropuheluun perustuvasta tulkinnasta (Jokinen, Juhila & Jounila 2016: 35). Nimeämässäni diskursseissa on mukana siis omaa subjektiivista tulkintaani. Koen tutkimustulokseni kuitenkin suhteellisen luotettaviksi, koska Juhilan (1999: 202–203) nimeämistä tutkijan positioista eli tavoista suhtautua tutkimusaineistoon lukeudun tulkitsijaksi. Nojaudun analyysissäni vahvasti aineistoon, vaikka kulttuurisena toimijana tiedän tutkimusaiheesta jotain jo ennen analyysia (Juhila 1999: 212–213).

2.2. Teoreettiset lähtökohdat

Kuvaan, selitän ja analysoin aineistona olevien kolumnien sisältöjä, joten tutkielmani on laadullinen tekstintutkimus. Aineistolähtöisessä tutkimuksessa en aseta etukäteen hypoteeseja, etteivät aikaisemmat havainnot, tiedot ja teoriat vaikuta liikaa analyysiin tai lopputulokseen (Tuomi & Sarajärvi 2009: 95).

Tässä tutkielmassa lähestymistapani kieleen on funktionaalinen. Funktionaalinen kieli-tiede lähestyy kielenkäyttöä sosiaalisena ilmiönä (Luukka 2000: 135). Funktionaalinen lähestymistapa sopii tutkielmaani, koska tutkin, millaista sosiaalista todellisuutta Ylen kolumnit diskursseillaan rakentavat. Lisäksi tutkin, millaisilla kielellisillä valinnoilla kolumnit merkityksellistävät tulevaisuutta. Funktionaalinen näkökulma korostaa nimenomaan kielen muodostamia merkityksiä, ja tarkastelun kohteena on näitä merkityksiä tuottavat kielelliset valinnat. (Luukka 2000: 138.)

Lukiessamme erilaisia tekstejä teemme niistä tulkintoja, jotka vaikuttavat ajatuksiimme ja tekoihimme. Kieltä käyttäessämme muutamme ”sitä kulttuurin virtaa, jonka tarjoamalla välineillä kunakin aikakautena ilmiöitä tehdään ymmärrettäväksi” (Suoninen 1999: 19). Kielenkäyttö voi näin ollen muuttaa ihmisten ja yhteisöjen arvoja ja asenteita. Tämän vuoksi tutkielmani taustalla on myös sosiaalisen konstruktionismin näkökulma. Sen mukaan sosiaalisten yhteisöjen jäsenet jakavat keskenään samansuuntaiset arvot, uskomukset ja toimintatavat (Luukka 2000: 151). Aineistossani aktivoituvat diskurssit heijastavat yhteiskuntamme arvoja, uskomuksia ja toimintatapoja. Toisaalta näillä diskursseilla on myös valtaa muuttaa niitä. Käsittelen diskursseja valtamekanismeina enemmän seuraavassa alaluvussa.

Lisäksi yksistään tutkimusaineistoni kietoutuu sosiaaliseen konstruktionismiin. Sosiaalisen konstruktionismin lähtökohtaoletusten mukaan tutkimuskohteeksi valitaan sosiaalista todellisuutta rakentavat kielelliset tuotokset (Jokinen 2016: 253). Tutkimuskohteenani ovat Ylen kolumnien tuottamat merkitysjärjestelmät, jotka rakentavat sosiaalista todellisuuttamme.

2.3. Sisällönanalyysi

Kriittistä diskurssianalyysia tukemaan olen ottanut mukaan sisällönanalyysin. Sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin yhdistäminen tutkielmassani pohjautuu Maija Saviniemen (2015) väitöskirjaan, jossa hän on yhdistänyt nämä kaksi metodia tutkiessaan toimitushenkilökunnan kielenhuoltodiskursseja. Sisällönanalyysin avulla tutkittavia ilmiöitä voidaan kuvailla lyhyesti ja yleistävästi (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001: 23). Kuten Saviniemi (2015: 81) toteaa, sisällönanalyysi auttaa diskurssien tunnistamista niin, että pystyn hahmottamaan kokonaisuudesta aineiston samankaltaisuudet ja erilaisuudet. Tämä on hyödyllistä analyysini kannalta, koska aineistoni koostuu useista kolumneista, joista tarkoitukseni on hahmottaa mahdollisimman tarkka kokonaisuuskuva.

Sisällönanalyysi sopii tutkielmaani myös sen monipuolisuuden ja joustavuuden vuoksi. Sisällönanalyysia voidaan yksittäisen metodin lisäksi käyttää väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikokonaisuuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 91.) Sisällönanalyysia teoreettisena kehyksenä on kuitenkin kritisoitu. Salo (2015: 166) huomauttaa, että varsinaisen analyysin sijaan menetelmä tuottaa vain luokitteluja, eikä varsinaisesti tuloksia. Omassa tutkielmassani sisällönanalyysin käyttäminen on kuitenkin perusteltua, koska sen avulla pystyn helpommin muodostamaan tutkielmani tulokset eli diskurssit.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi jakautuu kolmeksi vaiheeksi, jotka ovat aineiston pelkistäminen eli redusointi, ryhmittely eli klusterointi ja käsitteellistäminen eli abstrahointi (Miles & Huberman 1994: 10). Pelkistämisvaiheessa aineistosta karsitaan analyysin kannalta olennaiset alkuperäisilmaukset. Tämän jälkeen samaa asiaa tarkoittavat pelkistetyt alkuperäisilmaukset ryhmitellään alaluokiksi. Abstrahoinnissa alaluokat yhdistetään edelleen yläluokiksi, jotka nimetään luokkien sisällön mukaisesti. (Tuomen & Sarajärven 2009: 110-11 mukaan Miles & Huberman 1994.) Abstrahoinnissa syntyneet yläluokat muodostavat tutkielmassani diskursseja. Esimerkiksi pelkistetyistä ilmauksista *uhkakuvat*, *katastrofi* ja *tuho* muodostuu tutkielmassani *uhkaavan tulevaisuuden* alaluokka, joka yhdessä *toivottoman tulevaisuuden* alaluokan kanssa aktivoi epätoivodiskurssia.

Analyysiyksiköksi olen sisällönanalyysissani määritellyt lausuman. VISK (2008 § 1003) määrittelee lausuman puhutuksi tekstiksi. Sisällönanalyysissa lausumalla voidaan kuitenkin tarkoittaa yhden tai useamman virkkeen laajuista tekstikappaletta (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001: 26). Tutkielmassani yksi lausuma muodostaa yhden selkeän ajatuskokonaisuuden.

2.4. Kriittinen diskurssianalyysi

Tutkimusteoriani ja -menetelmäni pohjautuu osittain kriittiseen diskurssianalyysiin. Kun sisällönanalyysissa etsitään tekstin merkityksiä, diskurssianalyysissa analysoidaan, miten näitä merkityksiä tekstissä tuotetaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009: 104.) Tarkastelen kandidaatintutkielmassani tekstimuotoisten aineistojeni kieltä osana sosiaalista ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta, joten tutkielmani on omalta osaltaan tuomassa esille yhteiskunnassamme vallitsevia asenteita. Diskurssintutkimuksen alalta kriittinen diskurssintutkimus tarkastelee valtasuhteiden ja ideologioiden vaikutusta diskursseihin (Fairclough 1992: 12). Lisäksi kriittisen tutkimusotteen tavoitteena on tuoda esille kielenkäytön yhteiskunnalliset vaikutukset ja saada aikaan yhteiskunnassa muutosta parempaan (Pietikäinen 2000: 205).

Sovellan tutkielmassani Norman Faircloughin (1989) analyysimallia kriittisestä diskurssianalyysista. Fairclough (1989: 110–111) on jakanut sanaston, kieliopin ja tekstirakenteen kuvauksen eri osioihin. Tutkin tulevaisuuskuvaavaa nimenomaan kielellisten valintojen kautta, joten tutkielmani pääpaino keskittyy sanaston ja kieliopin tarkasteluun. Sanastoa tarkastellessa huomioni kohteena ovat diskursseja aktivoivat substantiivi-, verbi- ja adjektiivivalinnat. Kiinnitän huomiota erityisesti sanojen ekspressiivisyyteen, metaforisyyteen sekä sosiaalisten suhteiden ja arvojen kuvaamiseen (Fairclough 1989: 110–111). Aineistoni ekspressiivisiä eli ilmaisuvoimaisia sanoja ovat esimerkiksi *vinha* ja *huima*. Metaforisia ilmauksia ovat esimerkiksi viittaamiset tulevaisuuden *sumuisuuteen* ja uhkakuviin *maalaamiseen*. Sosiaalisten suhteiden ja arvojen kuvaamisella tarkoitan tutkielmassani esimerkiksi sitä, miten lausumissa tuodaan esille yhteisöllisyys ja tulevaisuuden arvot ja miten ne puolestaan vaikuttavat käsityksiin tulevaisuudesta.

Kieliopin osalta tarkasteluni kohteena ovat Faircloughin mallin mukaisesti lauseiden myönteisyys ja kielteisyys, modaalisuus sekä *me*-pronominin käyttö. Esimerkiksi aineistossani aktivoituvaa epätoivodiskurssia aktivoivat useat kieltosanoja sisältävät lauseet. Modaaliset sanat, kuten *ehkä* ja *kenties* aktivoivat puolestaan spekulatiodiskurssia. *Me*-pronominilla viitataan aineistossani usein joukkoon, mikä aktivoi yhteinen tulevaisuus - diskurssia.

3. ANALYYSI

Aineiston läpikäymisen ja sisällönanalyysin jälkeen olen nimennyt subjektiivista tulkin-
taani käyttäen seitsemän tulevaisuusdiskurssia, jotka esittelen yksitellen seuraavissa ala-
luvuissa. Sisällönanalyysissa pelkistetyistä alkuperäisilmauksista muodostui klusterointi-
vaiheessa 16 alaluokkaa, joista abstrahointivaiheessa syntyi seitsemän yläluokkaa. Jokai-
nen yläluokka muodostaa yhden diskurssin. (Ks. liite 2.) Diskursseja aktivoivia kielellisiä
valintoja tarkastellessani sovellan Faircloughin (1989) analyysimallia kriittisestä diskurs-
sianalyysista.

Aineistossa aktivoituvat tulevaisuusdiskurssit yleisyysjärjestyksessä ovat: yhteinen tule-
vaisuus -diskurssi, edistysdiskurssi, tuntematon tulevaisuus -diskurssi, epätoivodiskurssi,
spekulaatiodiskurssi, arvot ja asenteet -diskurssi sekä hyvä tulevaisuus -diskurssi. Tau-
lukkoon 1 on merkitty diskursseja aktivoivien lausumien määrät.

TAULUKKO 1. Diskursseja aktivoivien lausumien esiintymismäärät aineistossa.

Diskurssit	<i>f</i>
Yhteinen tulevaisuus -diskurssi	75
Edistysdiskurssi	68
Tuntematon tulevaisuus -diskurssi	61
Epätoivodiskurssi	44
Spekulaatiodiskurssi	40
Arvot ja asenteet -diskurssi	27
Hyvä tulevaisuus -diskurssi	16
Yhteensä	332

Diskurssit eivät erottautuneet aineistosta selkeinä merkityskokonaisuuksina, vaan ne ak-
tivoituvat limittäin. Samassa lausumassa voi aktivoitua useampi diskurssi. Saviniemen
(2015: 243) tapaan olen laskenut saman lausuman aina jokaisen siinä esiintyvän diskurs-
sin mukaiseen kategoriaan.

3.1. Yhteinen tulevaisuus -diskurssi

Aineistosta vahvimmin erottuva tulevaisuuskurssi on yhteinen tulevaisuus -diskurssi. Yhteisen tulevaisuuden diskurssi merkityksellistää tulevaisuuden meille kaikille yhteisenä. Rakennamme ja elämme tulevaisuutta yhtenä joukkona. Sanavalinnoissa toistuvat yhteiseen toimintaan ja ajatteluun viittaavat verbit, substantiivit ja adjektiivit. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *rakentaa*, *luoda*, *yhteistyö*, *yhteinen* ja *joukkojen voima*. Kie- liopillisista piirteistä diskurssia aktivoi *me*-muotojen, kuten *me*-pronominin käyttäminen.

Yhteinen tulevaisuus -diskurssia aktivoivat sisällönanalyyseissa syntyneet *yhteisen tulevaisuuden* yläluokkaan kuuluvat *meihin viittaamisen* ja *yhteisöllisyyden* alaluokat. *Meihin viittaamisen* alaluokka koostuu alkuperäisilmauksista, joissa toistuvat ensimmäisen persoonan monikkomuodot ja *me*-pronomini. *Yhteisöllisyyden* alaluokkaan kuuluvat yhteistyöhön ja ”kaikkiin ihmisiin” viittaavat pelkistetyt ilmaukset.

Lausumissa toistuvat *me*-pronominit aktivoivat yhteisen tulevaisuuden diskurssia. *Me*-muotojen runsas käyttäminen lähes kaikissa kolumneissa pitää yhteisen tulevaisuuden diskurssia jatkuvasti esillä. Pällin (2003: 101) mukaan *me*-muotoisuus rakentaa yhteistä tietoa ja yhteisyyttä. *Me*-muotojen käyttäminen korostaa sisäryhmää, joka on toiminnaltaan, ajattelutavaltaan ja näkemyksiltään yhtenäinen (Pälli 2003: 102). Aineistossani *me*-muodoilla viitataan pääsääntöisesti laajoihin joukkoihin, kuten koko ihmiskuntaan. Pälli (2003: 104) huomauttaa, että tällainen käyttö ei periaatteessa muodosta selkeästi yhtenäistä sisäryhmää, mutta toisaalta se kertoo siitä, että laajakin kategoria voi muodostaa yhteenkuuluvan kokonaisuuden. Seuraavissa aineistoni esimerkeissä ihmiskunta kuvataan yhtenäisenä ja laajana joukkona, johon kirjoittaja sisällyttää itsensä.

- (1) *Kyllä, kehittyvä teknologia auttaa meitä, kyllä, meidän kannattaa siirtyä uusiutuviin energianlähteisiin ja sijoittaa siirtymään rahaa. Se kannattaa, koska tulevaisuus näyttää sen avulla valoisalta. Kyllä, tasa-arvo etenee, vaikka somekansa kohahtelee ja närkäs- tyy, kun mies-liitteitä poistetaan tai sukupuolen moninaisuus ote- taan huomioon. Ei se mitään, sillä tästä kaikesta kipuilusta seuraa aivan mahtava tulevaisuus!* (Riku Siivonen, 15.11.2021)
- (2) *Monet meistä käyttäytyvät kuin maailman tulevaisuus olisi omien valintojemme varassa. Vaihdamme lihapullat kvinoaan, kierrä- tämme pakkausmuovit, jätämme lentäen tehdyn lomamatkan vä- listä.* (Janne Saarikivi, 1.10.2019)

Esimerkissä (1) kaksi kertaa virkkeen sisällä toistuva *me*-pronomini korostaa monikkomuotoista persoonaa, mikä vahvistaa ihmiskuntaa yhtenä suurena joukkona. *Meidän* siirtymistä uusiutuviin energianlähteisiin perustellaan valoisalla tulevaisuudella. *Me*-pronominin käyttäminen korostaa, että toimiessamme yksilöiden sijaan ryhmänä yhteinen tulevaisuutemme näyttää valoisalta. Esimerkissä (2) ilmaus *monet meistä* korostaa ihmiskuntaa ryhmänä, johon kirjoittaja sisällyttää lukijan ja itsensä. Pronomini *moni* viittaa siihen, että toimijoina ovat useat ryhmän edustajat (KS 2022 s.v. *moni*). Tämän lisäksi verbien *vaihdamme*, *kierrätämme* ja *jätämme* ensimmäisen persoonan monikkomuodot rakentavat ajatusta siitä, että ihmiskunta on ryhmänä omaksunut samansuuntaiset toimitatavat, joiden kautta tulevaisuuteen pyritään vaikuttamaan. Monikkomuodot näkyvät myös seuraavien esimerkkien verbeissä.

- (3) *“Kukaan ei panikoi, jos asiat menevät suunnitelman mukaisesti, vaikka suunnitelma olisikin kauhistuttava”, toteaa Lepakkomiehen umpihullu päävihollinen Yön ritari -elokuvassa. Jokeri tavoittaa mielestäni väitteellään jotain olennaista siitä, miten **suhtaudumme** tulevaisuuteen.* (Katri Saarikivi, 8.6.2022)
- (4) *”**Katsomme** tulevaisuutta suurten ikäluokkien silmälasien läpi, **heijastamme** sinne heidän käsityksensä hyvästä elämästä. Siihen kuuluu ajatus, että seuraava sukupolvi on taloudellisesti vauraampi kuin edellinen”, nuorisotutkija Mikko Salasuo sanoi äskettäin Työeläkevakuuttajat ry:n, Telan seminaarissa Tervetuloa paratiisiin.* (Riku Siivonen, 15.11.2021)

Esimerkeissä (3) ja (4) verbien *suhtaudumme*, *katsomme* ja *heijastamme* ensimmäisen persoonan monikkomuodot korostavat ihmisten samanlaista tapaa suhtautua ja asennoitua tulevaisuuteen. Pälli (2003: 99) toteaa, että ”*me* rakentaa yksilön sanomisia, mielipiteitä, mieltymyksiä jne. ryhmän ominaisuuksiksi”. Esimerkeissä (3–4) *me*-pronominia ei ole merkitty näkyviin, mutta verbien monikon persoonapäätteet ilmaisevat, että subjektina on ryhmä. Ajatus tulevaisuudesta kaikille samanlaisena aktivoi yhteisen tulevaisuuden diskurssia. Seuraavissa esimerkeissä sanastollisilla ja kieliopillisilla valinnoilla korostetaan sitä, kuinka yhteisen ja hyvän tulevaisuuden rakentaminen on koko ihmiskunnan tehtävä.

- (5) *Mielikuvittelen tulevaisuuden, jossa on mahdollista, että tämä sota herättää laajasti Suomessa ja Euroopassa halun elää rauhassa ja löytää vaihtoehtoisia tulevaisuudenpolkuja **sellaisten***

yhteiskuntien ja naapuruuksien rakentamiseen, joissa tajuamme olemamme samassa veneessä. (Miriam Aittas, 15.7.2022)

- (6) ***Meidän on siis pystyttävä luomaan Gramscin sanoin ”uusi maailma”, halusimme sitä tai emme.*** (Roope Mokka, 26.6.2017)
- (7) ***Jos ihmisellä on jumalten voimaa edes hitunen, niin ainoastaan silloin kun ihmiset toimivat liikkeenä. Siksi meidän on siirryttävä yksityisistä boikoteista joukkojen voimaan ja poliittiseen viestiin. On oltavakuin vanha työväenliike: kansainvälinen ja voimakas, pakottaa poliitikot ja pääoma muutoksiin.*** (Janne Saarikivi, 1.10.2019)

Esimerkissä (5) kirjoittaja toivoo, että ihmiset Suomessa ja Euroopassa laajana joukkona alkaisivat rakentamaan yhteistä tulevaisuutta. Verbiketjun *tajuamme olemamme* monikon persoonapäätteet vahvistavat käsitystä ihmiskunnasta yhtenä suurena joukkona. Kirjoittajan toivetta yhteisestä tulevaisuudesta ilmaisee myös lausuman metafora *olla samassa veneessä*, mikä merkitsee Kielitoimiston sanakirjan (2022, s.v. *vene*) mukaan olemista ”yhteisessä (pulma)tilanteessa jonkun kanssa”.

Esimerkin (6) lausuman alussa oleva *me*-pronomini sekä lausekkeen *halusimme sitä tai emme* monikon persoonapäätteet aktivoivat yhteisen tulevaisuuden diskurssia. *Me*-muotoisuus lausumassa ilmaisee, että kirjoittaja velvoittaa koko ihmis- ja yhteiskuntaa ryhmänä toimimaan tulevaisuuden eteen. Esimerkeissä (5) ja (6) tulevaisuus nähdään yhteisenä projektina. Tulevaisuutta ja uutta maailmaa *rakennetaan* ja *luodaan*, mikä merkitsee muun muassa ’tuottamista’ ja ’aikaan saamista’ (KS 2022 s.v. *rakentaa* ja *luoda*). Myös esimerkeissä (7) viitataan ryhmään kuulumiseen ja yhteistyöhön käyttämällä *me*-pronominia sekä sanavalintaa *joukkojen voima*. Yhteisen tulevaisuuden diskurssi aktivoituu tässäkin lausumassa ajatuksessa, jonka mukaan yhdessä toimiminen vie parhaaseen lopputulokseen. Seuraavissa esimerkeissä yhteiseen tulevaisuuteen viitataan suoraan sanaston tasolla.

- (8) ***Tulevaisuutemme on loistava, mutta sitä ei saa sanoa ääneen.*** (Riku Siivonen, 15.11.2021)
- (9) ***Meille on helppoa ajatella yhteiskuntamme täydellistä romahdusta tai samoilla keinoilla kehittymistä, mutta näiden välillä ei ole mitään. Tähän mielikuvituksen mustaan aukkoon imeytyy kaikki järkevä keskustelu yhteisestä tulevaisuudestamme.*** (Roope Mokka, 16.6.2022)
- (10) ***Nykyinen maailmanloppu on erilainen. Se on ketjureaktio, jota ei saada pysäytettyä, vaikka yrittäisimmekin estää sen. Nuorisoikäluokkien harteilla tämä uhkakuva painaa täysipainoisena selkää***

kumaraan. Koska digitaalinen aika on kutistanut planeettamme jokaisen ihmisen taskuun mahtuvaksi, edessä näkyvä katastrofi on kaikille yhteinen. (Aleksis Salusjärvi, 6.12.2021)

Yhteiseen, meidän kaikkien omistamaan tulevaisuuteen viitataan lausumissa (8) ja (9) käyttämällä *tulevaisuus*-sanana monikon omistusliitettä *-mme*. Esimerkissä (9) substantiivilla *tulevaisuus* on adjektiivimäärite *yhteinen*, joka viittaa siihen, että tulevaisuus koskee useampaa kuin yhtä (KS 2022 s.v. *yhteinen*). Myös lauseke *meille on helppoa ajatella* korostaa yhteenkuuluvuuden tunnetta, kun *me*-pronominia käyttämällä kirjoittaja puhuu isomman ryhmän puolesta. Esimerkissä (10) *edessä näkyvä katastrofi* eli tulevaisuus on kaikille eli koko ihmisyyteille yhteinen.

3.2. Edistysdiskurssi

Edistysdiskurssi merkityksellistää nimensä mukaisesti tulevaisuuden edistyneemmäksi ajaksi kuin nykyhetki. Kielitoimiston sanakirjan (2022, s.v. *edistyä*) mukaan *edistyä* tarkoittaa 'etenemistä', 'valmiimmaksi tulemistä' ja 'eteenpäin pääsemistä tiedoissa, taidoissa ja kehityksessä'. Kolumneissa käsitellään runsaasti tekniikan kehittymistä ja yleisesti maailman muuttumista. Tekniikan kehittyminen aktivoi edistysdiskurssia, vaikka kolumneissa tätä edistystä ei aina esitellä ainoastaan positiivisessa valossa. Muutoksen osalta edistysdiskurssia aktivoivat sellaiset lausumat, joissa muutos kuvataan positiivisena asiana. Sanaluokista edistysdiskurssia aktivoivat kehitystä ja muutosta ilmaisevat substantiivit, verbit sekä muutamat adjektiivit. Sanat *kehitys*, *kehittyä*, *muutos* ja *muuttua* toistuvat usein edistysdiskurssia aktivoivissa lausumissa.

Edistysdiskurssia aktivoi sisällönanalyysissa muodostunut *edistymisen* yläluokka. *Edistymisen* yläluokkaan kuuluvat klusterointivaiheessa muodostuneet alaluokat *teknologian kehittyminen*, *muuttuminen*, *uudistuminen* ja *parempi tulevaisuus*. *Teknologian kehittyminen* -alaluokka muodostuu alkuperäisilmauksista, joissa käsitellään kaikenlaisen teknologian, kuten digitalisaation ja tekoälyn kehittymistä ja kehittämistä. *Muuttumisen* alaluokka koostuu muutokseen ja siirtymiseen viittaavista lausumista ja *uudistumisen* alaluokka ”uuteen aikaan” viittaavista lausumista. Näissä lausumissa toistuu ajatus siitä, että

maailma on usealla saralla jatkuvassa muutoksessa. *Paremmen tulevaisuuden* alaluokassa käsitellään tulevaisuutta parempana aikana kuin nykyhetki.

- (11) *Mitä tiedämme tulevaisuudesta? Tuoreen amerikkalaisen National Intelligence Councilin raportin mukaan ainakin sen, että teknologian – mukaan lukien tuhoamiskyvyltään valtavien aseiden ja uudenlaisten kauko-ohjattavien asejärjestelmien kehitys on huimaa. Korkean teknologian kynnyks alenee nopeasti.* (Sinikukka Saari 1.3.2017)
- (12) *Siksi on tärkeää kinastella asioista mahdollisimman aikaisin. Esimerkiksi ihmisten geenimuokkaus tulee olemaan arkipäivää tulevaisuudessa, mutta ei ole sitä aivan vielä, vaikka Kiina näyttääkin olevan edelläkävijä.* (Tuukka Tervonen 13.5.2019)

Esimerkissä (11) edistysdiskurssi aktivoituu kirjoittajan nostaessa esiin korkean teknologian kehittymisen. Kirjoittaja kuvailee kehityksen olevan *huimaa*. Kielitoimiston sanakirjan (2022, s.v. *huima*) mukaan *huima* tarkoittaa muun muassa ’hillitöntä’, ’rajuu’, ’raisuu’. *Huima*-adjektiivin käyttäminen viittaa merkittävään edistykseen.

Esimerkissä (12) edistysdiskurssia aktivoi väite siitä, että geenimuokkaus tulee olemaan arkipäivää tulevaisuudessa. Verbiliitto *tulee olemaan* ilmaisee, että kirjoittaja uskoo asian eli tässä tapauksessa geenimuokkauksen arkipäiväistymisen tapahtuvan tulevaisuudessa (VISK 2008, § 1546). Sivulause *mutta ei ole sitä aivan vielä* ilmaisee, että geenimuokkauksen on koettava jonkinlainen kehitys ollakseen osa tavallista elämää. Partikkeli *aivan* voidaan lausumassa tulkita tarkoittavan ’täysin’ tai ’tarkalleen’. (KS 2022 s.v. *aivan*). Partikkeli *vielä* on lausumassa kielteisessä yhteydessä ilmaisemassa, että geenimuokkauksen arkipäiväistyminen ei ole tänä päivänä tapahtunut (KS 2022 s.v. *vielä*). Geenimuokkaus ei ole siis arkipäivää tarkalleen tässä hetkessä, vaan on sitä hieman myöhemmin. Seuraavista esimerkeistä tulee ilmi, kuinka geenimuokkauksen lisäksi tulevaisuudessa yleistyvät digitalisaatio ja tekoäly.

- (13) *Kaikki mikä voidaan digitalisoida, todennäköisesti digitalisoituu ja kirjaimellisesti olemme yhdistämässä kaikkea internettiin – geeniteknologian tulevaisuusvisioista puhumattakaan.* (Jarno Limnéll, 20.2.2020)
- (14) *Kaiken lisäksi tekoäly tulee viemään myös koodarien työt. Tästä voin lyödä vaikka vetoa. Kaikki algoritmien suorittaminen voidaan ennen pitkää korvata tekoälyllä.* (Kari Enqvist, 26.7.2018)

Esimerkissä (13) digitalisaation arvioidaan voimistuvan huomattavasti tulevaisuudessa. Lausuman mukaan digitalisaatio koskee kaikkea mikä voidaan digitalisoida.

Digitalisaation kohteeksi voivat joutua siis myös sellaiset ilmiöt, joille digitalisoiminen ei ole välttämätöntä. *Voida*-verbi ilmaisee mahdollisuutta (KS 2022 s.v. *voida*), ei välttämättömyyttä. Lisäksi digitalisaation laajenemista vahvistaa esimerkissä (13) kaksi kertaa käytetty *kaikki*-sana. *Kaikki* substantiivina viittaa puheena olevaan asiaan kokonaan (KS 2022 s.v. *kaikki*). Lausuman kontekstin mukaisesti digitalisaation ja internetiin yhdistämisen kohteena ovat lähes kaikki ympärillämme olevat ilmiöt.

Esimerkissä (14) tuodaan esille tekoälyn yleistymisen vaikutukset. Lausumassa tekoäly *tulee viemään* koodarien työt. *Viedä*-verbi tarkoittaa muun muassa 'ottaa', 'riistää' ja 'anastaa' (KS 2022 s.v. *viedä*). Esimerkissä (14) *viedä*-verbillä voi tulkita olevan tällainen negatiivinen merkitys. Tekoälyn edistyminen menee tulevaisuudessa niin pitkälle, että se riistää koodarien työt. Virkkeen *Kaikki algoritmisen suorittaminen voidaan ennen pitkää korvata tekoälyllä* verbi *korvata* ilmaisee, että tekoäly tulee käyttöön algoritmisen suorittamisen sijasta (KS 2022 s.v. *korvata*). Tekoälyn edistyminen on näin nähtävissä konkreettisesti. Tiedossa olevaa edistymistä ilmaisee myös ajan adverbi *ennen pitkää*, joka viittaa tekoälyllä korvaamisen 'tapahtuvan ennemmin tai myöhemmin' (KS 2022 s.v. *ennen*). Myös seuraavat esimerkit kertovat tulevaisuudessa tapahtuvista muutoksista.

- (15) *Maailman tuottoisimmat toimialat saavat tuottoensa nimenomaan siitä uskomuksesta, että **maailma muuttuu vinhaa vauhtia**. Siksi pitäisi koko ajan tehdä osakekauppaa. Siksi pitäisi koko ajan vaihtaa entiset laitteet uudempiin. Siksi pitäisi koko ajan päivittää vaatekaapin sisältö.* (Pekka Seppänen, 15.6.2022)
- (16) *Uudella vuosikymmenellä meidän on vakavasti pohdittava mitä kaikkea ja mihin kaikkeen **teknologian kehittyminen** vaikuttaa. Kyse on aikamme voimistuvasta megatrendistä, **mikä edellyttää meiltä rohkeutta nähdä ja kykyä uudistua**.* (Jarno Limnéll, 20.2.2020)
- (17) *Haluan ajatella, että ihmiskunta kuuntelee saranoiden nitinää, **kun uusi tunkee itseään ikkunasta**. Huoli pois ja älähän mitään, **muutos se siellä vain nostaa päätään**.* (Pekka Juntti, 15.11.2018)

Esimerkki (15) tuo esille, kuinka ajatus maailman muuttumisesta pitää ihmisiä liikkeellä. Kielitoimiston sanakirja (2022 s.v. *muuttua*) antaa *muuttua*-verbille yhdeksi merkitykseksi 'kehittyä'. Lausumassa viitataan nimenomaan kehityksen aiheuttamaan muutokseen eli asioiden edistymiseen. Maailman muuttumisen nopeutta korostaa sen tapahtuminen *vinhaa vauhtia* eli 'ripeästi' (KS 2022 s.v. *vinha*). Ihmisten on jatkuvasti pysyttävä tämän nopean muutoksen mukana, mikä tulee ilmi myös esimerkissä (16). Teknologian

kehittyminen edellyttää myös ihmisiltä uudistumista eli 'nykyaikaistumista' (KS 2022 s.v. *uudistua*). Esimerkissä (17) *uusi tunkee itseään ikkunasta*. Lausumassa viitataan metaforisesti siihen, kuinka ihmiskunta joutuu kokemaan välttämättömän uudistuksen. Tässä tapauksessa uusi aika kuvataan aktiivisena toimijana, joka tulee ihmisistä riippumatta. Edistysdiskurssia aktivoivat myös seuraavat esimerkit, joissa tulevaisuus nähdään nykyhetkeä parempana aikana.

- (18) *Uskon, että meillä on moraalinen velvollisuus olla ensimmäisessä porukassa eli uskoa edistykseen. Eli suomeksi: on yksinkertaisesti väärin uskoa, että tulevaisuus ei ole parempi kuin eilinen.* (Roope Mokka 26.6.2017)
- (19) *Perinteinen, ja liki kaikkien hyväksymä, tapa ymmärtää tulevaisuus edistyksen raiteina, jotka vievät samanlaiseen, mutta hieman parempaan maailmaan on saanut rinnalleen toisen vähintään yhtä voimakkaan vision tulevaisuudesta.* (Roope Mokka, 16.6.2021)

Esimerkissä (18) kirjoittaja puhuttelee lukijaa vetoamalla *meidän* moraaliseen velvollisuuteemme uskoa edistykseen, mikä nostaa edistymisen ihmiskunnan tärkeäksi päämääräksi. Lausumissa (18) ja (19) edistys tuodaan esille kuvailemalla tulevaisuutta parempana aikana kuin nykyhetki. Komparatiivimuoto ilmaisee, että ”ominaisuuden aste on vertailtavalla suurempi kuin vertailukohdalla” (VISK 2008 § 635). Maailma on lausumien mukaan ainakin hieman parempi paikka tulevaisuudessa kuin nykyhetkessä. Esimerkissä (19) mainitut edistyksen raiteet ovat metafora raiteiden tavoin eteenpäin menevälle maailmalle.

3.3. Tuntematon tulevaisuus -diskurssi

Tuntemattoman tulevaisuuden diskurssi merkityksellistää tulevaisuuden tuntemattomaksi ja vieraaksi ilmiöksi. Diskurssia aktivoi ajatus, jonka mukaan voimme vain kuvitella ja ennustaa hämärän peitossa olevaa tulevaisuutta. Diskurssia aktivoivat sanavalinnat koostuvat epävarmuutta ja epätietoisuutta ilmaisevista verbeistä, substantiiveista ja adjektiiveista. Erilaiset kysymyssanat toistuvat lausumissa usein. Kieliopillisista piirteistä diskurssia ovat aktivoimassa pääasiassa modaaliset adverbit ja kysymyslauseet.

Diskurssi muodostuu abstrahoinnista syntyneestä tuntemattoman tulevaisuuden yläluokasta, joka rakentuu klusterointivaiheessa syntyneistä *tulevaisuuden kuvittelemisen* ja *epätietoisuuden* alaluokista. *Tulevaisuuden kuvittelemisen* alaluokka koostuu alkuperäisilmauksista, joissa viitataan tulevaisuuden ennustamiseen ja kuvittelemiseen sekä mielikuvituksen vaikutuksesta tulevaisuuteen. *Epätietoisuuden* alaluokkaan kuuluvat kysymykset tulevaisuudesta sekä tulevaisuuden epäselvyyttä ja tulevaisuuteen varautumista ilmaisevat lausumat. *Epätietoisuuden* alaluokka sisältää myös tulevaisuuden epävarmuutta korostavia lausumia. Seuraavissa lausumissa tulevaisuus nähdään epävarmana ja epävakana aikaa, eikä siitä esitetä varmoja tulkintoja.

- (20) *Epävarmuus tulevasta voi kalvaa ihmismieltä jopa enemmän kuin varma tieto kammottavasta kohtalosta. Syy voi löytyä siitä, miten aiomme ennustavat tulevaisuutta, ja miten tärkeä tämä tehtävä on toiminnallemme.* (Katri Saarikivi, 8.6.2022)
- (21) *Mutta kun aurinko laskee Euroopan reunalla, se samalla tekee nousuaan Kiinan muurilla. Ja minusta vaikuttaa, että Kiinalla on unelma. En vain ole varma, olemmeko me suomalaiset ja eurooppalaiset enää osa tuota unelmaa.* (Kari Enqvist, 20.11.2018)

Esimerkissä (20) tuntemattoman tulevaisuuden diskurssi aktivoituu olettamuksesta, jonka mukaan tuleva voi tuntua epävarmalta. Epävarmuutta tulevasta pidetään todellisena ongelmana, koska se voi aiheuttaa haittaa enemmän kuin varma tieto kammottavasta kohtalosta. Epävarmuuden negatiivista vaikutusta korostaa partikkeli *jopa*, joka on Kielitoimiston ohjepankin (2022) mukaan sävyiltään paljoksuva. Esimerkissä (21) kirjoittaja ei pidä Kiinan unelmaa varmana käyttämällä abstraktia vaikutelmaverbiä *vaikuttaa* (TTP 2022 s.v. *vaikutelmaverbi*). Kielitoimiston sanakirja (2022 s.v. *vaikuttaa*) antaa *vaikuttaa*-verbille yhdeksi määritelmäksi abstraktit verbit 'tuntua' ja 'näyttää'. Verbin abstrakti merkitys antaa sille epäröivän sävyn. Kirjoittajan epäröivä asenne tulevaisuutta kohtaan tulee ilmi myös kielteisessä lauseessa *en vain ole varma*. *Varma* tarkoittaa esimerkiksi 'epäröimätöntä' ja 'luottavaista' (KS 2022 s.v. *varma*), jota kirjoittaja ei siis koe olevansa. Seuraavissa esimerkeissä tuntemattoman tulevaisuuden diskurssia ovat rakentamassa suoraan tulevaisuuden epäselvyyteen viittaavat sanavalinnat.

- (22) *Tulevaisuuden epätoivoa lisää sen **hahmottomuus**: kukaan ei tiedä, **kuinka** nopeasti maailmanloppu etenee ja **mitä** se käytännössä tarkoittaa.* (Aleksis Salusjärvi, 6.12.2021)

- (23) *Tulevaisuuden sumuisuus on myrkkyä ihmisten säästämishaluille, ja ylipäänsä pitkäjänteisyydelle. Kun tavoite maistuu etäiseltä ja hahmottomalta, sen vuoksi ei tee mieli nähdä vaivaa.* (Matias Möttölä, 27.6.2021)

Esimerkeissä (22) ja (23) tulevaisuutta kuvaillaan *sumuisena* ja vaikeasti hahmotettavana, mikä viittaa siihen, että tulevaisuutta ei voi nähdä selkeästi. Esimerkissä (22) tulevaisuuden hahmottomuus liittyy epätietoisuuteen tulevasta maailmanlopusta. Epätietoisuutta korostaa kielteinen lause *kukaan ei tiedä*. Pronominia *kukaan* käytetään kielteisessä yhteydessä henkilöön viitatessa (KS 2022 s.v. *kukaan*). *Kukaan*-muotoa voidaan käyttää myös esimerkin (22) kaltaisissa lauseissa, joissa tekijä on epämääräinen (KOP 2022). *Kukaan*-pronominilla viittaaminen laajaan joukkoon korostaa, että epätietoisuus maailmanlopusta on yleinen ilmiö. Tuntemattoman tulevaisuuden diskurssia aktivoi myös epäsuora kysymyslause: *kuinka nopeasti maailmanloppu etenee ja mitä se käytännössä tarkoittaa*. Kirjoittaja tuo epäsuoralla kysymyslauseella referoivasti esille laajemman ryhmän kysymykset (VISK 2008 § 1460). Useissa aineistoni kolumneissa esitetään tulevaisuutta kohtaan kysymyksiä, kuten seuraavissa esimerkeissä.

- (24) *Minua on riivannut kysymys siitä, mitä tekoöilyn kehitys tarkoittaa ihmiskunnalle.* (Janne Saarikivi, 1.10.2019)
- (25) *Ilmastonmuutoksen kaltaiseen myrskyyn on toki syytä valmistautua, mutta mitä myrskyn jälkeen? Mitä sitten, kun ilmastonmuutos on selätetty? Itse kuulun niihin, joille polkupyörän ja nyhtökauran pyhä pastoraali ei riitä. Kaipaan jotakin suurempaa.* (Kari Enqvist, 20.11.2018)
- (26) *Miltä silloin edes näyttää? Miten silloin eletään? Ovatko kaikki vaurastuneet ja käymme Kanarian saarten sijaan matkoilla avaruudessa? Ajetaanko autoa itse, syödäänkö ruokaa? Ja millä maksetaan?* (Matias Möttölä, 27.6.2017)

Esimerkeissä (24–26) pohditaan, millainen tulevaisuuden maailma on. Kysymykset jäävät usein avoimiksi ja jättävät lukijan pohtimaan itseksensä tulevaisuutta. Esimerkissä (24) kirjoittaja käyttää epäsuoraa kysymyslauseetta; kirjoittaja ei kysy kysymystä suoraan lukijalta vaan ennemminkin raottaa omaa ajatusmaailmaansa. Esimerkkien (25–26) kysymykset voidaan tulkita retorisiksi kysymyksiksi, koska kirjoittajat tuskin odottavat kysymyksiinsä selkeää vastausta (VISK 2008 § 1705). Kysymysten avulla korostetaan tulevaisuuden mystisyyttä sekä herätellään lukijaakin pohtimaan, millainen tulevaisuus on ja miten silloin eletään. Useat peräkkäiset kysymyslauseet luovat lausumiin epätietoisien, jopa hätäntyneen tunnelman. Seuraavat esimerkit kuvaavat tulevaisuuden kuvitteellisenä ilmiönä, jota ei pystytä havainnoimaan selkeänä ja konkreettisenä tässä hetkessä.

- (27) *Hiltunen kertoo kehittämästään tulevaisuuskaavasta. Se on varsin yksinkertainen: tulevaisuuden ennakointi = faktat + mielikuviutus. Mutta koska tulevaisuuden faktat ovat vain arvailua, tarvitaan mahdollisimman hyviä arvauksia, eli siis mielikuvitusta.* (Miriam Aittas, 15.7.2022)
- (28) *Vuosi sitten Citibank yhteistyössä Oxfordin yliopiston kanssa ennusti, että 47 % Yhdysvaltalaisista työpaikoista olisi vaarassa automatisoitua hyvinkin pian. Isossa-Britanniassa vastaava prosentti on 35 %. Kiinassa peräti 77% – koko OECD:n keskiarvon ollessa 57 %. Suomeksi: puolet töistä häviää teknologisen kehityksen ansiosta. Toiset tutkimukset ovat saaneet toisia lukuja, pienimmillään ennustetaan “vain” 7 % työpaikoista häviävän automaation ansiosta.* (Roope Mokka, 28.2.2017)

Esimerkissä (27) esitetään, että *tulevaisuuden faktat ovat vain arvailua*. *Arvata*-verbi tarkoittaa muun muassa ’yrittää (tav. todennäköisyysperusteilla) tehdä oikea päätelmä’ (KS 2022 s.v. *arvata*). Tulevaisuuden faktojen tuntemattomuutta lausumassa vahvistaa lisäksi eksklusiivinen fokuspartikkeli *vain*, joka sulkee pois kaikki muut vaihtoehdot paitsi arvailun (VISK 2008, § 839). Esimerkissä (28) viitataan ennusteisiin, joiden mukaan työpaikkoja häviää automaation ansiosta. Kielitoimiston sanakirjan (2022 s.v. *ennustaa*) määritelmän mukaan *ennustaa* tarkoittaa ’esittää (taikuuteen perustuva t. järkipörräinen) arvio tulevaisuudesta’. Esimerkissä (28) tulevaisuudesta annetaan järkipörräisiä arvioita, mutta ei varmaa tietoa.

3.4. Epätoivodiskurssi

Epätoivodiskurssi merkityksellistää tulevaisuuden uhkientäyteisenä ja toivottomana aikana. Sanavalinnoissa korostuvat negatiivissävytteiset verbit, substantiivit ja adjektiivit. Tällaisia diskurssia aktivoivia sanavalintoja ovat esimerkiksi *varjostaa, tuhota, synkkä romahdus* ja *uhkakuva*. Lisäksi lauseet ja virkkeet ovat usein kieltomuotoisia.

Epätoivodiskurssi rakentuu klusterointivaiheessa syntyneistä *ilmastonmuutoksen, toivottoman tulevaisuuden ja uhkaavan tulevaisuuden* alaluokista, jotka muodostavat *epätoivoisen tulevaisuuden* yläluokan. *Ilmastonmuutoksen* alaluokkaan sisältyvät kaikki ilmastonmuutosta käsittelevät lausumat, jotka korostavat epätoivoa lähestymällä ilmastonmuutosta negatiivisesta näkökulmasta. *Toivoton tulevaisuus* -alaluokka puolestaan koostuu toivottomuuteen, romahdukseen ja huonompaan tulevaisuuteen viittaavista lausumista.

Uhkaava tulevaisuus -alaluokka sisältää uhkakuviin, tuhoon ja katastrofiin viittaavat lausumat. Seuraavissa esimerkeissä tulevaisuus kuvataan uhkien sävyttämänä.

- (29) ***Ilma on sakeana uhkista, eikä ilmassa muuta enää olekaan, ei kevättä eikä toivoa. Ilmastonmuutos kuulemma tuhoaa meidät. Geenimuunneltu ruoka karkaa käsistä ja steriloi koko maanpiirin. Tekoäly tulee ja orjuuttaa. Miljardi afrikkalaista ryntää tänne huomenna ja ensi viikolla tulee lisää.*** (Kari Enqvist, 20.11.2018)
- (30) ***Siellä yritettiin katsoa luottavaisesti tulevaisuuteen. Se ei ollut helppoa – olemme tottuneet maalaamaan uhkakuvia.*** (Riku Siivonen 15.11.2021)

Esimerkissä (29) uhkia on niin paljon, että ilma on *sakeana* niistä. Ilmasta puhuttaessa *sakea* tarkoittaa 'paksua', 'tiheää' ja 'sankkaa' (KS 2022 s.v. *sakea*). Lausumassa viitataan siis suureen uhkien määrään. Esimerkissä (29) kieltosanojen toisto tyylikeinona painottaa, että ilmassa ei todella ole muuta kuin uhkia. Toistolla tarkoitetaan ”saman sanan tai saman sananosan esiintymistä tekstissä useaan kertaan” (KOP 2022). Lisäksi esimerkissä luetellaan negatiivissävytteisillä sanoilla useita uhkuvia, mikä aktivoi epätoivodiskurssia. Ilmastonmuutos ja tekoäly on elollistettu aktiivisiksi toimijoiksi, jotka *tuhoavat ja orjuuttavat*. Geenimuunneltu ruoka metaforisesti *karkaa käsistä* eli leviää liikaa.

Esimerkissä (30) kirjoittaja kertoo omasta kokemuksestaan katsoa tulevaisuuteen luottavaisesti. Kieltomuotoinen lauseke *Se ei ollut helppoa* ilmaisee, että tulevaisuuteen luottaminen on vaikeaa, mikä lisää epätoivoa. Metaforinen ilmaus *olemme tottuneet maalaamaan uhkakuvia* ilmaisee, että meille eli ihmiskunnalle on normaalia luoda tulevaisuudesta toinen toistaan uhkaavampia kuvia. *Maalata* viittaa kuvainnollisesti tulevaisuuden värikkääseen kuvaamiseen (KS 2022 s.v. *maalata*). Metaforan *me*-muotoisuus tekee uhkakuvien muodostamisesta ihmiskunnan yhteisen ilmiön. Epätoivodiskurssia aktivoi lausumassa erityisesti substantiivi *uhkakuva*, jonka Kielitoimiston sanakirja (2022 s.v. *uhkakuva*) määrittelee muun muassa 'uhkaavaksi tulevaisuudennäkymäksi'. Aineistolle on ominaista myös suoranaisen katastrofin ja tuhon kuvaileminen kuten seuraavissa esimerkeissä (31–32).

- (31) ***Ihmiskunta ei ole aiemmin katsonut koko planeetan kokoista katastrofia silmiin samalla tavalla kuin nyt. Kyse ei ole lopun aikojen profetioista, vaan terävimmästä tieteellisestä tutkimuksesta. Juuri kukaan ei enää usko, että ilmaston lämpeneminen lakkaa puoleentoista asteeseen*** (Aleksis Salusjärvi, 6.12.2021)

(32) *Yksi syy on ilmastonmuutos. Se etenee vauhdilla, joka saa myös keski-ikäiset maalaamaan isoja uhkakuvia. Niissä meidän lapsemme joutuvat kokemaan jopa kuoleman uudella tavalla, koska lajimme tuho näyttää niin väistämättömältä.* (Riku Siivonen 15.11.2021)

Esimerkissä (31) tulevan katastrofin suuruutta ja laajuutta korostaa viittaaminen *koko planeetan kokoiseen katastrofiin*. Terävintä tieteellistä tutkimusta käytetään auktoriteettina, mikä painottaa tulevan katastrofin todellisuutta. Tieteellisen tutkimuksen pätevyyttä painotetaan puolestaan adjektiivillä *terävä*, jolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi 'tarkkanäköistä', 'pystyvää' ja 'etevää' (KS 2022 s.v. *terävä*). Esimerkissä (32) epätoivodiskurssi aktivoituu, kun uhkakuvia esimerkin (30) tavoin *maalataan* eli muodostetaan värikkästä mielikuvitusta käyttäen. Epätoivo kasvaa, kun todellisten uhkien lisäksi ihmiset kasvattavat ja muodostavat niitä lisää omissa ajatuksissaan. Kieltomuotoinen virke *Juuri kukaan ei enää usko, että ilmaston lämpeneminen lakkaa puoleentoista asteeseen* ilmaisee, että ihmiskunta on osittain jo luovuttanut ilmastonmuutoksen torjumisessa.

Esimerkissä (32) epätoivodiskurssia aktivoi viittaaminen suoraan *lajimme tuhoon*. Vahvasti negatiivissävytteinen substantiivi *tuho* saa Kielitoimiston sanakirjassa (2022 s.v. *tuho*) määritteeksi muun muassa 'perikato' ja 'hävitys'. Lausekkeessa *lajimme tuho näyttää niin väistämättömältä* tuhon varmuutta korostaa adverbini *niin*, joka toimii adjektiivin *väistämätön* määritteenä (VISK § 668). Esimerkissä (32) toimijaksi on elollistettu ilmastonmuutos, mikä tekee siitä oman tahdon omaavan ja uhkaavan ilmiön, jonka etenemiselle emme voi mitään.

Epätoivodiskurssia aktivoivat vahvasti toivottomuuteen, romahdukseen ja tulevaisuuden huonommuuteen viittaavat lausumat. Tällaisissa lausumissa tulevaisuutta ei kuvata kaiken tuhoavana katastrofina, vaan ennemmin romahduksena selkeästi huonompaan suuntaan. Seuraavat esimerkit (33–35) koostuvat negatiivisista ja pessimistisistä tulevaisuudennäkymistä.

(33) *Aika on kuitenkin toinen. Se on uhkien ja toivottomuuden aika. Elämää varjostaa ilmastonmuutos, joka kiihdyttää tulevaisuus-uskoa vanhan kunnan veteraani-argumentin hengessä.* (Kari Enqvist, 18.7.2019)

Esimerkissä (33) nykyaikaa kuvaillaan uhkien ja toivottomuuden aikana. Sävyllään negatiivinen sana *toivoton* viittaa aikaan, joka ”ei anna mitään aihetta toivoon” (KS 2022 s.v. *toivoton*) eli siihen, että asiat menisivät hyvin. Negatiiviset sanavalinnat jatkuvat esimerkissä (33); ilmastonmuutos *varjostaa* elämää ja tulevaisuususkko *kuihtuu*. Lausumassa *varjostaa*-verbin voidaan tulkita ilmaisevan kuvainnollisesti ilmastonmuutoksen aiheuttamaa epätoivon tunnetta, joka on jatkuvasti läsnä elämässä. *Kuihtua*-verbin voidaan lausuman kontekstissa tulkita ilmaisevan tulevaisuususkon asteittaista vähenemistä.

- (34) *Tämän uuden näkymän mukaan **tulevaisuus on romahdus**. Raiteet eivät viekään edistykseen vaan kohti **vääjäämätöntä romahdusta**.* (Roope Mokka 16.6.2021)
- (35) *Aiempaa useampi nuori näkee tulevaisuuden **pikimustana**. Sen seurauksena koulutustaso ja syntyvyys ovat laskeneet. On hankalaa motivoida itseään ylläpitämään taloa, **jonka nurkka on liekeissä**.* (Aleksis Salusjärvi, 6.12.2021)

Esimerkissä (34) esitellään uusi näkymä, joka näkee tulevaisuuden *romahduksena*. *Romahduksen* yksi kuvainnollinen määritelmä on ’perusteellinen arvon t. aseman huononeminen’ (KS 2022 s.v. *romahdus*). Lausumassa viitataan siis elämän kokonaisvaltaiseen huononemiseen. *Romahdusta* määrittää esimerkin (34) toisessa virkkeessä adjektiivi *vääjäämätön*. Kielitoimiston sanakirjan (2022 s.v. *vääjäämätön*) mukaan *vääjäämättömän* määritelmiä ovat ’kiertämätön’ ja ’peruuttamaton’. *Romahduksen* estäminen on siis mahdotonta.

Negatiivisuus ilmenee myös esimerkissä (35), jossa kerrotaan nuorten toivottomasta suhtautumisesta tulevaisuuteen. *Piki* adjektiivin *pikimusta* määritteenä korostaa lausumassa synkkää ja mustaa tulevaisuudennäkymää. Tulevaisuus on ’musta kuin piki’, eli ’aivan musta’ (KS 2022 s.v. *pikimusta*). Lisäksi esimerkissä (35) käytetään liekeissä olevaa taloa metaforana elämästä, joka vähitellen tuhoutuu. Ongelmat ovat jo niin todellisia ja elämää hallitsevia, että hyvän elämän ylläpitäminen tuntuu turhalta.

Ilmastonmuutos esitetään kolumneissa useimmiten negatiivisessa ja uhkaavassa valossa kuten jo aikaisemmista esimerkeistä huomaa. Lausumissa korostuu ympäristön kärsiminen sekä lajien uhanalaisuus, mikä aktivoi osaltaan epätoivodiskurssia.

- (36) *Tällä viikolla IPCC julkaisi uusimman raporttinsa maapallon ilmaston tilasta. Raportti tukee näkemystä, että Suomen pahin tulevaisuuden uhka ei ole sote, Soini eikä syrjäytyminen vaan ilmastomuutos.* (Leena Vilkka, 11.10.2018)

Esimerkin (36) lausuma merkityksellistää ilmastomuutoksen *Suomen pahimmaksi tulevaisuuden uhaksi*. IPCC:n ilmastoraporttiin viittaamisen lisäksi uhan vakavuutta korostaa adjektiivin *paha* superlatiivimuoto *pahin*, joka osoittaa ilmastomuutoksen olevan muita Suomen yhteiskunnan kriisejä merkittävämpi. Ilmastomuutoksen voidaan ajatella olevan yhteiskunnassamme siis suurimpia epätoivoa lisäävistä tekijöistä. Myös Kumpu (2016) ja Muotka (2019) ovat havainneet tutkimuksissaan tulevaisuuden ilmastomuutoskysymysten olevan esillä mediassa. Kummun (2016: 189–190) mukaan YK:n ilmastokokouksia käsittelevissä Helsingin Sanomien pääkirjoituksissa korostuu ilmastopiikun ja ilmastomuutoksen torjumisen merkitys. Samoin Muotkan (2016: 25) tutkimuksesta ilmenee, että Janus-lehtien pääkirjoituksissa on vuosina 2015–2018 ollut esillä ilmastokysymykset osana tulevaisuuden sosiaalityötä.

- (37) *Ennuste on heikko: Jäätiköiden sulaminen nostaa merenpintaa ja tekee rannikkokaupungeista asuinkelvottomia. Samalla aavikoituminen nielee elinkelpoisia maa-alueita. Eläinlajien joukkosukupuutto kiihtyy, ja villin luonnon maailmanhistoria on käytännössä päättymässä. Seuraavan sadan vuoden aikana miljardit ihmiset joutunevat jättämään asuinsijansa, eikä koko planeetalla ole paikkaa, johon he mahtuisivat. Ennen pitkää luonnonvarat loppuvat.* (Aleksi Salusjärvi, 6.12.2021)
- (38) *Vieläköhän Tornionjoessa on lohta, tai vettä? Vai joko täällä lip-lattaa meri? Pitkä merisää näyttää Ajokseen korkeita vesiä.* (Pekka Juntti, 9.10.2018)

Esimerkin (37) luetteleva tapa kertoa ilmastomuutoksen negatiivisista ympäristövaikutuksista tekee lausumasta masentavan toteavan. Lausumassa todetaan, kuinka jäätiköiden sulaminen tekee rannikkokaupungeista *asuinkelvottomia*. Adjektiivi *asuinkelvoton* luo lausumaan dramaattisen ja epätoivoisen tunnelman, koska rannikkokaupungit muuttuvat niin radikaalisti, että ihminen ei pysty enää asuttamaan niitä. Elollistettu aavikoituminen metaforisesti *nielee elinkelpoisia maa-alueita*, mikä vahvistaa aavikoitumisen uhkavuutta ja voimakkuutta aktivoiden samalla epätoivodiskurssia. Kuvainnollisesti *niellä* tarkoittaa lausumassa 'sulauttaa itseensä, 'ahmaista' (KS 2022 s.v. *niellä*).

Esimerkissä (38) kirjoittaja suuntaa kysymyksensä tulevaisuuden ihmisille. Lausumassa pohditaan, miten ilmastonmuutoksen vaikutukset näkyvät vuoden 2100 Suomessa. Kysymyksen *vieläköhän* lopussa oleva sävyartikkeli *-hAn* vahvistaa lausuman tiedustelua ja huolestunutta otetta (VISK 2008 § 832). Kirjoittaja tuo kysymyksillä esiin huolensa lohikannan häviämisestä ja vesistön muuttumisesta; hän haluaa tietää niiden tilanteen myös tulevaisuudessa.

3.5. Spekulaatiodiskurssi

Spekulaatiodiskurssi aktivoituu lausumissa, joissa pohditaan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja ja mahdollisuuksia. *Spekulaatio* tarkoittaa Kielitoimiston sanakirjan (2022 s.v. *spekulaatio*) mukaan 'teoreettista, olettamuksiin perustuvaa ajattelua'. Lausumien sanastossa toistuvat sävyiltään arvailevat ja pohdiskelevat verbit ja substantiivit. Kieliopillisista piirteistä keskeisessä osassa diskurssin rakentumisessa ovat todennäköisyyttä ilmaisevat modaaliset adverbit ja partikkelit, konditionaalimuodot ja *jos*-alistuskonjunktio. Spekulaatiodiskurssi kiinnittyy osittain tuntematon tulevaisuus -diskurssiin, koska molempia diskursseja aktivoivissa lausumissa korostuu ajatus siitä, että tulevaisuutta ei voida nähdä täysin selkeänä.

Spekulaatiodiskurssia aktivoi sisällönanalyysissa muodostunut *spekuloimisen* yläluokka, johon kuuluvat *mahdollisten tapahtumien* ja *skenaarioiden* alaluokat. *Mahdollisiin tapahtumiin* kuuluvat alkuperäisilmaukset, joissa käytetään adverbeja *mahdollisesti*, *todennäköisesti* sekä partikkeleita *ehkä* ja *kenties*. *Skenaarioiden* alaluokka koostuu alkuperäisilmauksista, joissa muodostetaan erilaisia vaihtoehtoisia skenaarioita tulevaisuudesta.

- (39) *Alueelliset muuttoliikkeet todennäköisesti myös voimistuvat. Hallinnon heikkoudet, levottomat ajat ja teknologian kehitys ja halpeneminen tarkoittaa, että ydinteknologia saattaa levitä ja löytää tiensä vaarallisille toimijoille.* (Sinikukka Saari, 1.3.2017)
- (40) *Esimerkiksi Iranin ja Yhdysvaltojen välillä mahdollisesti toteutettavilla kyberhyökkäyksillä, osana valtioiden ulkopoliittikkaa, voi globaalissa verkkoympäristössä olla odottamattomia seurannaisvaikutuksia Suomeenkin.* (Jarno Linnéll, 20.2.2020)

Esimerkeissä (39) ja (40) kirjoittajat nostavat esille erilaisia kehityskulkuja, mutta eivät takaa niiden varmuutta. Tapahtumia spekuloidaan modaalisilla adverbeilla *todennäköisesti* ja *mahdollisesti*, jotka ilmaisevat kirjoittajan varmuuden astetta puheenalaisen tilanteen todennäköisyydestä (VISK 2008 § 667). Esimerkkien (39–40) tapahtumien mahdollisuutta ilmaisevat myös verbiketjujen *saattaa levitä* ja *voi olla* modaaliverbit *saattaa* ja *voi* (VISK 2008 § 1571). Varmoja päätelmiä tulevaisuudesta ei esitetä seuraavissakaan esimerkeissä.

- (41) *Hedelmällisyysikä voisi ehkä vähän nousta niin, että tulevaisuudessa lapset tehtäisiin nykyistä vanhempina. Syntyvien määrä ylittäisi kuitenkin nopeasti kuolevien määrän. Kenties joku haluaisi lapsen satavuotispäivänsäkin kunniaksi.* (Kari Enqvist, 9.5.2017)
- (42) *Vaikka tulevaisuus nyt näyttäytyy teknologian kehityksen myötä ”kovien” matemaattis-luonnontieteellisten tieteiden arvostuksen nousuna, niin uskon alkavalla vuosikymmenellä ihmistieteiden merkityksen korostuvan. Arvojen, eettisyyden ja ihmisyyden tärkeys korostuu väijäämättä. Ehkä teknologian kehityksen seurauksena juuri ihmisyydestä tulee seuraava megatrendi?* (Jarmo Limnell, 20.2.2020)

Esimerkissä (41) spekulatiodiskurssia aktivoivat modaalipartikkelit *ehkä* ja *kenties*, jotka osoittavat mahdollista ja todennäköistä asiantilaa (VISK 2008 § 1603). Modaalipartikkeleja käyttämällä kirjoittaja ei pidä hedelmällisyyksiään nousemista ja lapsen hankkimista satavuotispäivänä varmoina, mutta kuitenkin mahdollisina kehityskulkuina. Esimerkissä (41) kirjoittajan spekuloiduista ilmaisevat myös konditionaalimuodot verbeistä *voisi*, *tehtäisiin* ja *ylittäisi*. Verbin konditionaalimuotoa käyttämällä asia esitellään mahdollisena, kuviteltuna vaihtoehtona (KOP 2022). Esimerkin (42) kysymyslause alkaa mahdollisuutta ilmaisevalla *ehkä*-partikkelilla, mikä vahvistaa kysymyksen varovaisen pohdiskelevaa sävyä. Seuraavissa esimerkeissä esitetään kaksi erilaista skenaariota eli ’tiettyihin olettamuksiin pohjautuvaa ennustetta’ (KS 2022 s.v. *skenaario*) tulevaisuudesta.

- (43) *Mitä pitemmälle tekniikka kehittyy, sitä enemmän ihminen taantuu. Älypuhelinta voi pian pyyhkiä ilman sormia, ja silloin emme enää tarvitse lihaksiamme ollenkaan, mitä nyt sydäntä pakolliseen pamppailuun. Jäämme köllöttämään paikoillemme.* (Joonas Konstig, 23.8.2022)
- (44) *Jos koko informaatioyhteiskuntamme on matkalla seitsemän sekunnin muistiin, tulevaisuus ei näytä hääppöiseltä. Meistä tulee täydellisen laiteriippuvaisia. Emme osaa enää kotiimme ilman puhelinta. Viestinvaihdostamme tulee pelkkää reagoivaa*

*kilpahuutoa, jossa jokainen toistaa pikaviestiketjuun oman tietois-
sen olemassaolonsa julistuksen, kunnes on hetken päästä unohtanut
täydellisesti, mitä olikaan tekemässä.* (Aleksis Salusjärvi, 8.2.2022)

Esimerkissä (43) spekuloidaan älypuhelimien kehityksen menevän niin pitkälle, että niiden käyttämiseen ei tarvita edes sormia. Ajanilmaus *pian* on sävyltään spekuloiiva, sillä se ei viittaa älypuhelimien kehityksen olevan varmuudella tässä hetkessä nähtävissä, vaan ennemminkin joskus lähitulevaisuudessa. Indikatiivimuotoiset lauseet *ja silloin emme enää tarvitse lihaksiamme ollenkaan sekä jäämme kölöttämään paikoillemme* esittävät skenaariot toteavasti (VISK 2008 § 1590), mikä viittaa kirjoittajan olevan melko varma siitä, mihin älypuhelimien liiallinen kehittyminen johtaisi.

Esimerkissä (44) arvaillaan, mitä tapahtuisi, jos muistimme lyhentyä seitsemään sekuntiin. Alistuskonjunktio *jos* ilmaisee esimerkissä ehtosuhdetta (KOP 2022). Informaatioyhteiskuntamme siirtyminen seitsemän sekunnin muistiin on ehtona kirjoittajan luomien skenaarioiden toteutumiselle, eli skenaariot eivät välttämättä toteudu. *Jos*-konjunktin käyttäminen ilmaisee, että kirjoittaja lähinnä leikittelee ajatuksella, mikä aktivoi spekulatiodiskurssia.

3.6. Arvot ja asenteet -diskurssi

Arvot ja asenteet -diskurssi merkityksellistää tulevaisuuden aikana, jolloin korostuvat erilaiset arvot ja asenteet. Lisäksi arvot ja asenteet -diskurssia aktivoivissa lausumissa korostetaan tietynlaisten nykyisten arvojen ja asenteiden muuttumista tulevaisuudessa. Aineistosta esiin nousevat arvot käsittelevät ekologisuuden ja talouskasvun ideologian lisäksi erityisesti tulevaisuuden eettisiä arvovalintoja. Eettisiin normeihin kuuluvat esimerkiksi ympäristövaikutusten ja ihmisten perusoikeuksien huomioon ottaminen (KS 2022 s.v. *eettinen*).

Diskurssia aktivoi sisällönanalyysissa syntynyt *arvojen ja asenteiden* yläluokka, johon kuuluvat *ekologisuuden, eettisyyden ja talouskasvun ideologian* alaluokat. *Talouskasvun ideologia* -alaluokassa nostetaan esille ihmisten suhtautuminen talouskasvuun nyt ja tulevaisuudessa. *Ekologisuuden* alaluokkaan kuuluvissa

alkuperäisilmauksissa puhutaan tarpeesta siirtyä ekologisempiin tapoihin. *Eettisyyden* alaluokan alkuperäisilmauksissa korostuu muun muassa tulevaisuutta koskevien toimien ja päätösten eettiset kysymykset ja tulevaisuuden oikeudenmukaisuus. Seuraavat esimerkit ilmaisevat, että eettisten arvojen on oltava mukana tulevaisuutta rakentaessa.

- (45) *Tulevaisuuden tulee olla yhdenvertainen kaikille ja suojella kaikkein heikoimmassa asemassa olevia – niitä, jotka eivät pysty itse oikeuksiaan ja hyvinvointiaan puolustamaan. Tulevaisuudessa yhdenvertaisuuden piiriin kuuluvat myös eläimet, kasvit, puut, metsät, järvet ja ekosysteemit.* (Leena Vilkka, 11.10.2018)
- (46) *Suomessa ja Euroopassa on huolehdittava, että teknologiaa ei käytetä Kiinan tavoin. Kyse on eettisistä arvovalinnoista, joiden vaikutukset merkittäviä tuleville sukupolville.* (Jarno Limnell, 20.2.2020)

Esimerkeissä (45) arvojen ja asenteiden diskurssi aktivoituu, kun kirjoittaja vaatii tulevaisuudelta yhdenvertaisuutta. Objektina toimiva *kaikki* korostaa, että yhdenvertaisuuden ulkopuolelle ei saa jäädä ketään. Esimerkissä (46) kirjoittaja painottaa eettisten arvovalintojen pohtimista teknologian käyttämisessä. Substantiivi *arvovalinta* ilmaisee, ihmisillä on mahdollisuus tietoisesti valita eettiset arvot muiden arvojen joukosta (KS 2022 s.v. *valita*).

- (47) *On mahdollisimman pian aloitettava globaali lakko. Ihmisten on kieltäydyttävä ekologisesti haitallisista töistä ja talouskasvun ideologiasta.* (Janne Saarikivi, 1.10.2019)
- (48) *Talouskasvu tarkoittaa pääsääntöisesti kiihtyvää luonnonvarojen kulutusta. Luonnonvarojen kulutus kiihtyy samassa tahdissa väestöräjähdyksen kanssa. Maapallomme kohtalonkysymys on talouskasvun, luonnonvarojen kulutuksen ja väestömäärän kasvun hillitseminen.* (Leena Vilkka, 11.10.2018)
- (49) *Olemme kasvunarkomaaneja. Talouskasvu on kuin heroïini, hetken autuus ja sitten pitää saada lisää. Jos ei saa, kaikki on sekaisin. Toivon, että maailma olisi jo sinun aikana sen verran edennyt, että pidät meitä kaistapäinä.* (Pekka Juntti, 9.10.2018)

Esimerkissä (47) vaaditaan nykyisen elämän muuttamista ekologisempaan suuntaan. Lausuman velvoittavaa sävyä ilmentävät verbien *on aloitettava* ja *on kieltäydyttävä* -vA-partisiipit (VISK 2008 § 524). Luonnonvarojen kulutuksen ja talouskasvun hillitseminen nähdään merkitykselliseksi myös esimerkissä (48). Niiden painoarvoa ilmaisee väite siitä, että ne ovat *maapallomme kohtalonkysymys*.

Kohtalonkysymys tarkoittaa kysymystä, joka on 'jnk olemassaololle, tulevaisuudelle tms, ratkaisevan tärkeä' (KS 2022 s.v. *kohtalonkysymys*).

Esimerkissä (49) kirjoittaja osoittaa sanansa tulevaisuuden ihmiselle. Lausumassa toivotaan, että riippuvuus talouskasvusta olisi tulevaisuudessa jo loppunut. Talouskasvun vertaaminen heroiniin korostaa tilanteen vakavuutta, mutta toisaalta myös talouskasvun tärkeyttä nykyajan ihmisille. Esimerkit (47), (48) ja (49) merkityksellistävät tulevaisuutta aikana, jolloin ekologisuus korostuu ja talouskasvun ideologian ihannoiti vähenee.

Arvot ja asenteet tulevat esille myös aikaisemmissa mediateksteihin kohdistuvissa tutkimuksissa. Muotka (2019: 25) tiivistää lopputyössään, että sosiaalityön toivottavia tulevaisuuksia hahmoteltaessa yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus tulee esiin Janus-lehtien pääkirjoituksissa koko tarkastelujaksolla eli vuosien 2005–2018 välillä. Tulevaisuuden ei-toivottavaan sosiaalityöhön liitettiin samalla aikavälillä yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja huono-osaisuuden lisääntyminen. Yhdenvertaisuuden takaaminen tulevaisuudessa nähdään tärkeäksi Muotkan tutkimustulosten lisäksi myös omista tutkimustuloksissani.

Yhdenvertaisuusteema on esillä myös Kajanmaan (2021) maisterintutkielmassa, jossa hän tarkastelee Ylen kolumnistien tapoja käsitellä tasa-arvoa. Kajanmaa (2021: 27) on nimennyt aineistosta muun muassa epäoikeudenmukaisuuden diskurssin, johon kytkeytyvät naisen asemaa alistavat yhteiskunnalliset normit. Ross (2022: 14) puolestaan nostaa esiin Ylen uutisartikkeleissa aktivoituvan diskurssin koronarajoitusten eriarvoistavista vaikutuksista ja kansalaisten yhdenvertaisuudesta rajoitusten aikaan. Oman tutkielmani ja aiempien tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että tulevaisuudessa halutaan keskittyä yhä enemmän ihmisten ja eläinten oikeuksien tukemiseen.

3.7. Hyvä tulevaisuus -diskurssi

Hyvä tulevaisuus -diskurssi aktivoituu aineistossa vähiten. Diskurssia aktivoivat sävylytään ja rakenteeltaan myönteiset lauseet, joissa tulevaisuus merkityksellistetään hyväksi ja jopa paremmaksi ajaksi kuin nykyhetki. Hyvän tulevaisuuden diskurssissa adjektiivit ovat keskeisemmässä asemassa kuin substantiivit ja verbit, koska diskurssi aktivoituu pääosin sellaisissa lausumissa, joissa tulevaisuutta kuvaillaan muun muassa *loistavaksi*, *valoisaksi* ja *mahtavaksi*.

Hyvä tulevaisuus -diskurssi aktivoituu sisällönanalyysissa syntyneestä *hyvän tulevaisuuden* yläluokasta, joka rakentuu *valoisian tulevaisuuden* ja *paremman tulevaisuuden* alaluokista. *Valoisian tulevaisuuden* alaluokka sisältää alkuperäisilmaukset, joissa tulevaisuus nähdään valoisana, toivoa täynnä olevana. *Paremman tulevaisuuden* alaluokka sisältää alkuperäisilmaukset, joissa tulevaisuus nähdään nykyhetkeä parempana.

(50) *Minulle tulevaisuus on toivoa täynnä, ja uskon asioiden tästä jopa paranevan. En näe, että se olisi ristiriidassa esimerkiksi sen kanssa, että päästövähennyksillä on kiire.* (Riku Siivonen, 15.11.2018)

(51) *Tämän päivän teinityttöjen mielikuvituksesta syntyy huomispäivän teknologia, tiede, taide ja yhteiskunta. Nykypäivän tyttöjä katsoessa tulevaisuus hymyilyttää.* (Linda Liukas 23.1.2019)

Esimerkissä (50) hyvä tulevaisuus -diskurssi aktivoituu positiivisissa sanavalinnoissa. Kirjoittaja kokee tulevaisuuden olevan *toivoa täynnä*. Kielitoimiston sanakirjan (2022 s.v. *toivo*) yksi määritelmä *toivolle* on 'selviytymisen, menestymisen, onnistumisen, tms. mahdollisuus'. *Täynnä* puolestaan viittaa siihen, että jotakin eli tässä tapauksessa toivoa on 'hyvin paljon' (KS 2022 s.v. *täynnä*). Lisäksi kirjoittaja uskoo asioiden *paranevan* eli kehittyvän parempaan suuntaan. Positiivinen suhtautuminen tulevaisuuteen ilmenee myös esimerkissä (51). Positiivista tunnereaktiota ilmaiseva *hymyillä*-verbi viittaa kirjoittajan ajattelevan myönteisesti ja luottavaisesti tulevaisuudesta. Kirjoittaja uskoo, että nykypäivän nuoret ovat rakentamassa hyvää tulevaisuutta.

(52) *Vuoden 2022 alussa ilotulitus tuntuu jollain tavalla ironiselta käsitteeltä. Tai ehkä ilotulitusta tarvitaan nimenomaan tämän vuoden alussa. Jokainen valopurskaus muistuttaa, että **hyviäkin asioita tapahtuu – nyt ja aina.** (Antti Rönkä, 31.12.2021)*

Esimerkissä (52) hyvän tulevaisuuden diskurssia aktivoi positiivissävytteinen adjektiivi *hyvä*. Lauseen myönteisyyttä vahvistaa adjektiivin lopussa oleva liite *-kin*, jonka merkitys on 'myös' (KOP 2022). Myös hyviä asioita tapahtuu, mutta ne jäävät usein vahvemmin esillä olevien huonojen asioiden varjoon. Lausuman adverbiaali *nyt ja aina* ilmaisee, että hyviä asioita on kuitenkin tapahtunut, ja niitä tapahtuu edelleen tänään ja tulevaisuudessa.

4. PÄÄTÄNTÖ

Olen tutkinut kandidaatintutkielmassani Yleisradion (Yle) verkkosivuilla julkaistujen kolumnien tulevaisuusdiskursseja. Tutkin, millaisia tulevaisuusdiskursseja Yleisradion kolumneissa aktivoituu ja millaiset kielelliset piirteet niitä aktivoivat. Toisena tutkimuskysymyksenäni oli selvittää, minkälaista tulevaisuudenkuvaa Yleisradion kolumnit rakentavat. Analyysini kohteena olevat kolumnit on julkaistu vuosina 2017–2022. Kolumnien kirjoittajina toimivat useat Ylen ulkopuoliset eri alojen ammattilaiset.

Teoreettisena ja metodisena viitekehyksenä olen soveltanut Saviniemen (2015) väitöskirjaan pohjautuvaa menetelmää, joka yhdistää sisällönanalyysin ja kriittisen diskurssianalyysin. Sisällönanalyysillä pelkistin ja ryhmittelin aineistosta tutkielmalleni olennaisen tiedon. Ensin eristin aineistosta tulevaisuuteen viittaavat lausumat, joista muodostin pelkistetyt ilmaisut. Ryhmittelin pelkistetyt ilmaukset alaluokkiin, joista muodostin edelleen yläluokkia. Sisällönanalyysin jälkeen nimesin yläluokista diskurssit Norman Faircloughin (1898: 110–111) kriittisen diskurssianalyysin analyysimallia soveltaen. Aineistossa aktivoitui seitsemän tulevaisuusdiskurssia, jotka yleisyysjärjestyksessä ovat yhteinen tulevaisuus -diskurssi, edistysdiskurssi, tuntematon tulevaisuus -diskurssi, spekulatiodiskurssi, epätoivodiskurssi, arvot ja asenteet -diskurssi sekä hyvä tulevaisuus -diskurssi. Diskurssianalyysissä keskityin tarkastelemaan erityisesti substantiivi-, verbi- ja adjektiivivalintojen ekspressiivisyyttä, metaforisuutta sekä sosiaalisten suhteiden ja arvojen kuvaamista. Kieliopillisista piirteistä tarkastelin lauseiden positiivisuutta ja kielteisyyttä, modaalisuutta sekä *me*-pronominin käyttöä.

Yhteinen tulevaisuus -diskurssi aktivoituu diskursseista vahvimmin, koska sitä ovat muodostamassa kolumnistien runsaasti käyttämät *me*-muodot. Verbit ovat pääsääntöisesti ensimmäisen persoonan monikkomuodossa passiivin sijaan. Substantiivien omistusliitteissä näkyy myös paljon ensimmäisen persoonan monikkomuotoja. *Me*-muotoisuudella ihmiskunta kuvataan yhtenäisenä toimijana. Yhteisen tulevaisuuden diskurssia aktivoivat myös sanavalinnat, jotka viittaavat yhteiseen tulevaisuuteen ja yhteistyön tekemiseen.

Edistysdiskurssi muodostuu tulevaisuuden edistyksellisyyteen viittaavista kielellistä valinnoista. Keskeisessä osassa ovat kehittymistä, luomista ja muuttumista ilmaisevat verbit. Kolumneissa käsitellään runsaasti teknologian, kuten tekoälyn ja geeniteknologian kehittymistä. Edistysdiskurssia rakentavat myös maailman muuttumista ja uuteen aikaan siirtymistä ilmaisevat ajatuskokonaisuudet, joissa korostuu ihmisten toiminnan ja ajattelutapojen muuttaminen. Toisaalta uusi aika elollistetaan aktiiviseksi toimijaksi, joka *kurkkii ikkunoista ja tunkee itseään sisään*. Muutosta tapahtuu myös meistä itsestämme riippumatta.

Epätoivodiskurssi merkityksellistää tulevaisuutta toivottomana ja jopa tuhoisana aikana. Tuhoiset näkymät yhdistyvät kolumneissa usein ilmastonmuutokseen, josta puhutaan negatiivisessa valossa. Ekokatastrofin lisäksi uhkakuviksi mainitaan muun muassa talouskriisit, kolmas maailmansota sekä ydinteknologian ja tekoälyn liiallinen leviäminen. Verbit, substantiivit ja adjektiivit ovat sävyltään negatiivisia ja pessimistisiä. Epätoivodiskurssin tiivistää hyvin Kari Enqvistin (YLE, 20.11.2018) toteamus: ”Niin tai näin, tuho tulee joka tapauksessa”.

Tuntematon tulevaisuus -diskurssia aktivoivat lausumat, joissa tulevaisuus nähdään epäselvänä ja sumuisena: sen kuvittelemisen vaatii mielikuvitusta. Useissa kysymyslauseissa pohditaan, millainen tulevaisuus on. Diskurssia aktivoivat kuvittelemista, ennustamista ja epäselvyyttä ilmaisevat verbit, substantiivit ja adjektiivit. Sekä tuntemattoman tulevaisuuden diskurssia että spekulatiodiskurssia aktivoivat jotkin samat kysymyslauseet. Tuntemattoman tulevaisuuden diskurssissa korostuu kuitenkin selkeämmin tulevaisuuden epäselvyys kuin erilaisten vaihtoehtojen pohtiminen, joten nimesin ne erillisiksi diskursseiksi. Spekulaatiodiskurssi aktivoituu lausumissa, joissa spekuloidaan tulevaisuuden mahdollisia kehityskulkuja. Lausumien arvailevaa ja pohtivaa sävyä vahvistavat modaaliset adverbit *todennäköisesti* ja *mahdollisesti* sekä partikkelit *ehkä* ja *kenties*. Alistuskonjunktio *jos* tuo tulevaisuuden pohtimiseen jossittelevan eli arvailevan sävyn.

Arvot ja asenteet -diskurssi aktivoituu tulevaisuuden arvoja ja asenteita käsittelevissä lausumissa. Tulevaisuuden tulee olla yhä oikeudenmukaisempi ja yhdenvertaisempi. Lisäksi arvojen on muututtava niin, että siirrymme yhä enemmän kestävämpään kulutukseen ja luovumme talouskasvun ideologiasta.

Hyvä tulevaisuus -diskurssi on aineistosta vähiten aktivoituva diskurssi. Tämä selittynee sillä, että yhteiskunnan epäkohdat, ongelmat ja uhat herättävät keskustelua ja tunteita mediassa enemmän kuin hyvät asiat, joita voi todellisuudessa olla paljon. Hyvä tulevaisuus -diskurssi muodostuu positiivisista adjektiiveista; kaikesta epätoivosta ja uhkakuvista huolimatta osassa kolumneissa tulevaisuus nähdään loistavana, valoisana ja jopa toivoa täynnä olevana. Hyvän tulevaisuuden diskurssi sekä arvojen ja asenteiden diskurssi kiinnittyvät kumpikin osittain edistysdiskurssiin. Kaikki kolme diskurssia aktivoituvat lausumissa, joissa tuodaan esille ihmisten tapojen muuttaminen parempaan.

Vastauksena toiseen tutkimuskysymykseen voisi sanoa, että Ylen kolumnit rakentavat kielellisillä valinnoillaan tulevaisuutta, joka on monesta näkökulmasta erilainen kuin tämä päivä. Uuden ja tuntemattoman edessä korostuu erityisesti yhdessä tekeminen ja riippuvuus toisistamme. Maailma kehittyy tulevaisuudessa yhä enemmän, mikä vaatii ihmisiltä kykyä pysyä järkevällä tavalla muutoksessa mukana. Vaikka tulevaisuutta varjostavat monenlaiset uhkakuvat ilmastonmuutoksista soitiin, on asioilla mahdollisuus edistyä parempaan suuntaan. Muutos parempaan vaatii kuitenkin ihmiskunnalta halua tehdä eettisesti ja ekologisesti kestävämpiä ratkaisuja. Miten käykin, olemme loppujen lopuksi kaikki mukana ja vastuussa yhteisen tulevaisuutemme rakentamisessa.

Diskurssit ja kielenkäyttö ylipäättään harvemmin ovat selvärajaisia kokonaisuuksia, ja kandidaatintutkielmaani tehdessä hieman vaikeaksi ilmenikin diskurssien erottaminen toisistaan. Sisällönanalyysia tehdessä lausumien luokittelu aiheutti paikoin vaikeuksia niiden samankaltaisuuksien vuoksi. Toisaalta jotkin alkuperäisilmaukset, kuten skenaariot, olivat niin selkeitä ja itsenäisiä ajatuskokonaisuuksia, että niitä oli vaikea yhdistää toiseen luokkaan. Lisäksi haasteita oli aineiston rajauksissa. Hakusanan ”kolumnit tulevaisuus” ulkopuolelle jäi todennäköisesti vielä kolumneja, joissa viitataan tulevaisuuteen. Tutkielman pitäminen kohtuullisessa mitassa olisi kuitenkin ollut vaikeaa, jos aineisto olisi ollut laajempi. Hakusanalla sain kerättyä sellaisen joukon kolumneja, joista pystyin muodostamaan tarpeeksi kattavan kuvauksen Ylen kolumnien tulevaisuusdiskursseista.

Tulevaisuusdiskursseja voisi tutkia laajemminkin vertailemalla Ylen ja muiden medioiden kielellisiä valintoja. Kolumnien lisäksi tutkimukseen voisi ottaa mukaan muitakin sanoma- ja aikakauslehtien juttutyyppejä. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde olisi myös aineistossani eniten aktivoituneen yhteisen tulevaisuuden diskurssin esiintyminen laajemmin mediassa. Jatkotutkimuksessa voisi keskittyä tarkemmin siihen, miten eri tavoilla ja millaisissa yhteyksissä yhteiseen tulevaisuuteen ja ylipäätään yhteisöllisyyteen viitataan.

LÄHTEET JA LYHENTEET

EDUSKUNTA. <https://www.eduskunta.fi/> (11.11.2022).

FAIRCLOUGH, NORMAN 1989: *Language and power*. London: Longman.

FAIRCLOUGH, NORMAN 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

FAIRCLOUGH, NORMAN 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

FINLEX. <https://www.finlex.fi/> (7.10.2022).

JOKINEN, ARJA 2016: Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. s. 250–265. Tampere: Vastapaino.

JUHILA, KIRSI 1999: Tutkijan positiot. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*. s. 201–232. Tampere: Vastapaino.

KAJANMAA, SALLA 2021: ”Sanotaan, että naisen euro 83 senttiä, mutta miehen vuosi on 11 kuukautta” – Tasa-arvokeskustelua HS:n ja Ylen kolumneissa. Maisterintutkielma. Jyväskylän yliopiston Kieli- ja viestintätieteiden laitos.

KOP = KIELITOIMISTON OHJEPANKKI. Kohtelias kehotus tai pyyntö: konditionaali (Ottaisin kahvin, Veisitkö roskat). <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/konditionaali/ohje/500> (30.11.2022).

KOP = KIELITOIMISTON OHJEPANKKI. Liitteet -kin ja -kaan/-kään: yölläkin, ei ollutkaan. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/651> (30.11.2022)

KOP = KIELITOIMISTON OHJEPANKKI. Pronominit kuka, ketä. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/558> (9.1.2023).

KOP = KIELITOIMISTON OHJEPANKKI. Pronominit: persoonapronominit minä, sinä, hän, me, te, he. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/548> (30.11.2022).

KOP = KIELITOIMISTON OHJEPANKKI. Toisto: tyylikeino ja tyyllirikko. <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/toisto/ohje/665> (9.1.2023).

- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2022. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <URL <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>>, Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.11.2022.
- KUMPU, VILLE 2016: *Tulevaisuuden kuvittelemisen journalismissa. Tekstianalyttinen tulkinta journalismin tulevaisuusmielikuvituksesta*. Acta Universitatis Tamperensis 2194. Tampere: Tampereen yliopisto.
- KUUTTI, HEIKKI 2012: *Mediasanasto*. Bookwell Oy: Jyväskylä.
- LATVALA, EILA – VANHANEN-NUUTINEN LIISA 2001: Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. – Sirpa Janhonen ja Merja Nikkonen (toim.), *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. s. 21–43. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 2000: Näkökulma luo kohteen: diskurssintutkimuksen taustaoletukset. – Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. s. 133–160. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä.
- MILES, MATTHEW B. – HUBERMAN, A. MICHAEL 1994: *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. California: Sage.
- MUOTKA, HENRI 2019: *Sosiaalityö tulevaisuuden palvelurakenteissa. Diskurssianalyttinen kartoitus sosiaalityöntulevaisuuksista Suomessa*. Hyvinvointipalvelujen erikoisan alan lopputyö. Helsingin yliopisto.
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2019: *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- PIETIKÄINEN, SARI 2000: Kriittinen diskurssintutkimus. – Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. s. 191–217. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylä.
- PÄLLI, PEKKA 2003: *Ihmisyhmä diskurssissa ja diskurssina*. Acta Universitatis Tamperensis 910. Tampere: Tampereen yliopisto.
- REUTERS INSTITUTE 2022: Digital News Report 2022. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022> (7.10.2022).

- ROSS, JULIA 2022: *Viranomaiskeskustelu koronarajoitusten aiheuttamasta eriarvoisuudesta. Diskurssianalyysi Yle Uutisten uutisartikkeleista*. Kandidaatintutkielma. Tampereen Yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- SALO, ULLA-MAIJA 2015: Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. – Sanna Aaltonen ja Riitta Högbacka (toim.), *Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa* s. 166–190. Tampere: Tampere University Press.
- SAVINIEMI, MAIJA 2015: *On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä. Toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit*. Acta Universitatis Ouluensis. B Humaniora 127. Oulu: Oulun yliopisto.
- SUONINEN, EERO 1999: Näkökulma sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila, Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 17–36. Tampere: Vastapaino.
- TUOMI, JOUNI – SARAJÄRVI, ANNELI 2009: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos. URN:ISBN:978-952-5446-35-7. <https://kaino.kotus.fi/visk/etusivu.php> (30.11.2022).
- YLE = Yleisradio. Ylen ohjelmatoiminnan ja sisältöjen eettiset ohjeet (OTS). <https://yle.fi/aihe/s/ylen-ots> (11.11.2022).

LIITE 1. Tutkielmassani mukana olevat Yleisradion verkkosivuilla julkaistut kolumnit. Kolumnit löytyivät Yleisradion verkkosivuilta 1.11.2022 tehdyllä haulla ”kolumnit tulevaisuus”.

Aittas, Miriam 2022: *Tulevaisuutemme on tasan yhtä hyvä kuin mielikuvituksemme*

Enqvist, Kari 2018: *Meiltä puuttuvat nyt suuret unelmat, ja siksi jokaista askeltamme vartioi talouden rautainen kuristusote*

Enqvist, Kari 2018: *Mitäpä jos eläisit satoja vuosia?*

Enqvist, Kari 2018: *Tekoäly tulee tuhoamaan ajattelun*

Enqvist, Kari 2019: *Ihminen tuskin muuttaa muille planeetoille, vaikka aika ajoin siitä haaveilee*

Juntti, Pekka 2018: *Kirje vuoteen 2100 – joko kuuset ovat kuolleet?*

Juntti, Pekka 2018: *Kun uusi kurkkii ikkunasta, ihmiskunta hyppää hervotonta hippaa*

Kinnunen, Tommi 2018: *Vähemmän olisi kouluissakin enemmän*

Konstig, Joonas 2022: *Tulevaisuus on täällä ja se povaa huonoa lihaksille*

Limnell, Jarno 2020: *Tulevaisuuden arvioissa unohtuu helposti kaikkein tärkein ja vaikutusvaltaisin tekijä – ihminen*

Liukas, Linda 2019: *Tulevaisuus on teinityttöjen*

Mokka, Roope 2017: *Entä jos lamasta toivutaan vasta 2050-luvulla?*

Mokka, Roope 2017: *Meillä on velvollisuus uskoa tulevaisuuteen*

Mokka, Roope 2018: *Kaikki muuttavat kohta kaupunkiin, mutta kaupungit ne vasta muuttuvatkin*

Mokka, Roope 2019: *Kiina ja Yhdysvallat taistelevat nyt siitä, kumpi kehittää tehokkaampia tekoälyjä – Euroopan kohtalo on jäädä jättien datafarmiksi*

Mokka, Roope 2022: *Romahdushan tästä tulee – siis jatkakaamme elämäämme samalla tavalla*

Möttölä, Matias 2017: *Kuvittele kurjuus ja pelastut siltä*

Rönkä, Antti 2021: *Tämän piti olla ”parempi vuosi”, mutta...*

Saari, Sinikukka 2017: *Historian lisäksi pitäisi tajuta tulevaisuuttakin*

Saarikivi, Janne 2019: *Kulutusboikottien sijaan ilmastokysymyksen voi ratkaista vanhaa työväenliikettä muistuttava kansainvälinen liike*

Saarikivi, Katri 2022: *Epävarmuus voi ahdistaa enemmän kuin tieto synkästä tulevaisuudesta*

Salusjärvi, Aleksis 2021: *Jos yhteiskunta romahtaa, suomalaiset pakenevat kesämökeille*

Salusjärvi, Aleksis 2022: *Kun kaikki on menetetty, jäljelle jää vain paljas ihmisyyys*

Salusjärvi, Aleksis 2022: *Seitsemän sekunnin muisti – mitä tapahtuu, jos keskittymiskyvyn alamäki jatkuu*

Seppänen, Pekka 2022: *Historia ei toista itseään, mutta ihmiset toistavat*

Siivonen, Riku 2021: *Tulevaisuutemme on loistava, mutta sitä ei saa sanoa ääneen*

Tervonen, Tuukka 2019: *Tappelemme aivan vääristä asioista*

Vilka, Leena 2018: *Lapset pelastavat maapallon – ihmisen asema ja arvo on ajateltava uudelleen*

Vilka, Leena 2021: *En halua eläimetöntä tulevaisuutta*

LIITE 2. Sisällönanalyysissa muodostuneet pelkistetyt ilmaukset, alaluokat ja yläluokat.

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat
mielikuvituksen vaikutus tulevaisuuteen	tulevaisuuden kuvitteleminen	tuntematon tulevaisuus
tulevaisuuden kuvitteleminen	epätietoisuus	spekuloiminen
tulevaisuuden ennustaminen	teknologian kehittyminen	edistyminen
kysymykset tulevaisuudesta	uhkaava tulevaisuus	yhteinen tulevaisuus
mahdolliset tapahtumat	toivoton tulevaisuus	arvot ja asenteet
todennäköiset tapahtumat	mahdolliset tapahtumat	epätoivo
<i>ehkä</i> -sanana sisältämät lausumat	skenaariot	hyvä tulevaisuus
<i>kenties</i> -sanana sisältämät lausumat	ekokatastrofi	
tulevaisuus on epäselvä	yhteisöllisyys	
tulevaisuus on epävarma	<i>me</i> -muodot	
skenaariot	hyvä tulevaisuus	
teknologian kehittyminen	muuttuminen	
laitteiden kehittyminen	uudistuminen	
geeniteknologian kehittyminen	ekologisuus	
tekoälyn kehittyminen	eettisyys	
digitalisoituminen	talouskasvun ideologia	
romahdus		
uhkakuvat		
katastrofi		
tuho		
tulevaisuus on huonompi kuin nykyhetki		
toivottomuus		

ilmastonmuutos		
eläinlajien uhanalaisuus		
ympäristön kärsiminen		
<i>meihin</i> viittaaminen		
yhteistyön tekeminen		
kaikki ihmiset		
tulevaisuus kuvaillaan positii- viseksi		
tulevaisuus on parempi kuin nyky- hetki		
muuttuminen		
siirtyminen		
uusi aika		
oikeudenmukaisuus		
luonnonvarojen hillitseminen		
liikenteen ympäristövaikutukset		
eettiset valinnat		
talouskasvun hillitseminen		
talouden kasvaminen		
kaupungistuminen		
uudet työnimikkeet		